

Nieuwsbrief SR Updates - Nummer 14, 2020

Nummer 14, 2020

Redactie: prof. mr. J.S. Nan en mr. C.L. van der Vis.

INHOUDSOPGAVE

Hoge Raad

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:712](#) 21-04-2020

Cassatie in het belang der wet. Euthanasie op demente patiënt, strafzaak.

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:713](#) 21-04-2020

Cassatie in het belang van de wet. Euthanasie op demente patiënt, tuchtzaak.

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:575](#) 21-04-2020

Zijn de geldbedragen afkomstig uit valsheid in geschrift?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:573](#) 21-04-2020

Zijn de geldbedragen afkomstig uit valsheid in geschrift?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:572](#) 21-04-2020

Wat is de betekenis van het bestanddeel 'lasthebber' uit artikel 328ter Sr?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:571](#) 21-04-2020

Zijn de geldbedragen afkomstig uit enig misdrijf?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:632](#) 21-04-2020

Herziening over het verspreiden van kinderporno naar aanleiding van een EHRM-arrest.

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:770](#) 21-04-2020

Verontschuldigbare termijnoverschrijding op de grond dat vertaling mededeling verstekuitspraak van politierechter aan niet-Nederlandstalige verdachte had moeten worden verstrekt?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:773](#) 21-04-2020

Schriftelijke vertaling van appeldagvaarding en oproeping nadere terechtzitting in hoger beroep bij verdachte die Nederlandse taal onvoldoende beheerst.

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:771](#) 21-04-2020

Over het aanwezigheidsrecht en de omvang van de vertaalplicht.

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:769](#) 21-04-2020

Aanhoudingsverzoek niet-gemachtigde raadsman ter terechtzitting in verband met aanwezigheidsrecht verdachte (zonder enige onderbouwing), door hof afgewezen omdat verzoek niet is onderbouwd.

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:756](#) 21-04-2020

Kernroljurisprudentie. Verzoek tot terugwijzing zaak naar rechtbank, nadat raadsman wegens uitloop andere zitting te laat is verschenen voor terechtzitting.

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:579](#) 21-04-2020

Voordeel verkregen door middel van en/of uit baten van strafbaar feit waarvoor betrokkene is veroordeeld als bedoeld in artikel 36e Sr?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:672](#) 21-04-2020

Is er sprake van uitbuiting?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:766](#) 21-04-2020

Herziening over letsel door schuld in het verkeer ten gevolge van aanrijding van motor van motoragent door vrachtwagencombinatie van aanvrager.

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:772](#) 21-04-2020

Voorwaardelijk verzoek om onderzoekende deskundige van NFI en tweede, onafhankelijke deskundige te horen.

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:671](#) 21-04-2020

Ontvankelijkheid cassatieberoep en oproeping van klagster en raadsman voor behandeling in raadkamer?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:761](#) 21-04-2020

Is de aan appelakte gehechte brief van moeder van verdachte (zonder volmacht van verdachte) aan te merken als appelschriftuur houdende grieven als bedoeld in artikel 410 Sv?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:763](#) 21-04-2020

Was hof gehouden te beslissen op door verdediging gevoerd verweer inhoudende dat verdachte heeft gehandeld uit psychische overmacht?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:673](#) 21-04-2020

Is het heimelijk filmen van ander aan te merken als belaging?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:767](#) 21-04-2020

Heeft verdachte opzet gehad op militaire aard van door haar vervoerde goederen?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:760](#) 21-04-2020

Heeft verdachte verdovende middelen 'tezamen en in vereniging met anderen opzettelijk aanwezig heeft gehad'?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:570](#) 21-04-2020

Witwassen ruim € 923.000 en sieraden, heeft verdachte voorwerpen voorhanden gehad?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:629](#) 21-04-2020

Is de beperking van het cassatieberoep toelaatbaar en kan uit bewijsmiddelen worden afgeleid dat verdachte een onroerende zaak in Oostenrijk heeft verworven?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:755](#) 21-04-2020

Kan de rechtbank oordelen dat verzoek prematuur is gedaan gelet op mogelijkheid dat auto onder voorwaarden door douane wordt teruggegeven aan klager?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:774](#) 21-04-2020

Verzuim te beslissen over door verdachte gemaakte kosten in verband met vordering benadeelde partij.

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:762](#) 21-04-2020

Verzuim te beslissen over door verdachte gemaakte kosten in verband met vordering benadeelde partij.

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:754](#) 21-04-2020

Verzet strafvorderlijk belang zich tegen opheffing beslag?

Annotatie

[Stiekem filmen: belaging als bedoeld in artikel 285b Sr. Commentaar bij Hoge Raad 21 april 2020, ECLI:NL:HR:2020:673.](#)

mr. J.H.J. Verbaan

Annotatie

[Cassatie in belang der wet; euthanasie door demente patiënt. Commentaar bij Hoge Raad 21 april 2020, ECLI:NL:HR:2020:712.](#)

mr. J.H.J. Verbaan

Annotatie

[Herziening vanwege schending Salduz-regels. Commentaar bij Hoge Raad 21 april 2020, ECLI:NL:HR:2020:632.](#)

mr. J.H.J. Verbaan

ANNOTATIE

**Stiekem filmen: belaging als bedoeld in artikel 285b Sr.
Commentaar bij Hoge Raad 21 april 2020,
ECLI:NL:HR:2020:673.**

mr. J.H.J. Verbaan

De verdediging klaagt namens verdachte, die van het ten laste gelegde belaging is vrijgesproken, dat aan de vrijspraak van de aan de verdachte ten laste gelegde belaging een onjuiste rechtsopvatting omtrent 'oogmerk die ander te dwingen iets te doen, niet te doen of te dulden dan wel vrees aan te jagen' ten grondslag ligt, althans dat het hof die beslissing onbegrijpelijk heeft gemotiveerd.

Het hof heeft ten aanzien van de vrijspraak overwogen dat het constateert dat in de strafzaak tegen verdachte niet ter discussie staat dat hij vanuit een raam van zijn woning in de ten laste gelegde periode regelmatig met een verborgen videocamera beelden heeft gemaakt van aangeefster terwijl zij zich bevond in de slaapkamer van haar woning. Verdachte is door de rechtbank veroordeeld voor dit heimelijk filmen van aangeefster en hij heeft tegen de veroordeling voor dit strafbare feit geen hoger beroep ingesteld. Het staat ook vast dat verdachte hierdoor opzettelijk en wederrechtelijk een stelselmatige inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van aangeefster heeft gemaakt. Het hof ziet zich evenwel gesteld voor de vraag of verdachte tevens heeft gehandeld met het oogmerk aangeefster te dwingen iets te doen, niet te doen, te dulden en/of vrees aan te jagen.

Uit de aangifte van aangeefster volgt dat zij in de namiddag van 7 juni 2017 van haar vader hoorde dat er volgens een buurtbewoner mogelijk een camera aanwezig was tussen de dekens die zij regelmatig had zien hangen uit een raam van een woning achter de woning van aangeefster en haar vader. Hierop belde de vader van aangeefster de politie. Nadat de politie later die middag in de bewuste woning was geweest hoorde aangeefster van de politieagenten dat er inderdaad een camera was aangetroffen tussen de dekens die uit het raam van die woning hingen en dat haar slaapkamer vanuit die positie in beeld was.

Het hof stelt op grond van de aangifte vast dat aangeefster zich geen enkele keer bewust is

geweest van de aanwezigheid van de videocamera – die werd aangetroffen tussen de dekens die uit het raam van verdachtes woning hingen – op momenten dat zij daarmee werd gefilmd. Het is evenmin gebleken dat aangeefster destijds wist dat verdachte afbeeldingen van haar heeft vervaardigd en bewaard. Het hof merkt op dat de slachtoffers in de door de advocaat-generaal aangehaalde strafzaken kennelijk wél op een of meerdere momenten hebben gemerkt dat zij werden belaagd. Het arrest van de Hoge Raad van 4 november 2014 en het daarop gewezen arrest van het hof Amsterdam van 25 januari 2017 hebben betrekking op de belaging van een slachtoffer dat zich in de ten laste gelegde periode éénmaal bewust is geweest van een belagingshandeling van de verdachte. In het arrest van 21 januari 2008 overweegt het hof Arnhem ten aanzien van het oordeel dat er sprake is van een stelselmatige inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van het slachtoffer, dat aan een en ander niet af doet dat zij zich niet bewust was van elke afzonderlijke keer dat verdachte in haar woonkamer gluurde.

Het hof is van oordeel dat het oogmerk van verdachte om aangeefster te dwingen iets te doen, niet te doen, te dulden en/of vrees aan te jagen, niet uitsluitend kan worden afgeleid uit heimelijke handelingen waarvan het slachtoffer zich pas geheel achteraf bewust is geworden. Het hof ziet in het geval van belaging geen aanleiding om ‘oogmerk’ anders uit te leggen dan de gebruikelijke uitleg van dit begrip bij andere strafbare feiten. Het bijkomende oogmerk is – zoals mr. Knigge ook heeft opgemerkt in de door de advocaat-generaal aangehaalde conclusie – een subjectief vereiste aan de zijde van de dader en daarom geen geëigend middel om het psychische leed van de slachtoffers te objectiveren. Uit de ernst en de gevolgen van de inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van het slachtoffer kan het oogmerk van de belager daarom niet zonder meer worden afgeleid. Het oogmerk om het slachtoffer te dwingen iets te dulden kan wel worden afgeleid uit handelingen die impliceren dat het slachtoffer geen keuze wordt gelaten in het al dan niet aanvaarden van contact met de belager en deze het slachtoffer daarmee feitelijk heeft gedwongen te dulden dat de belager stelselmatig contact met haar zocht (ECLI:NL:HR:2006:AU7080). Die situatie doet zich echter niet voor in de onderhavige zaak: aangeefster was zich in het geheel niet bewust van het filmen en daardoor was er voor haar ook geen keuze om dit al dan niet te aanvaarden. Het hof sluit niet uit dat heimelijke handelingen – die een inbreuk maken op de persoonlijke levenssfeer van het slachtoffer – kunnen bijdragen aan het bewijs van belaging. Het hof komt aldus tot de slotsom dat het oogmerk van de belager niet kan worden afgeleid uit enkel heimelijke handelingen. Wanneer het slachtoffer niet op de hoogte is van dergelijke handelingen kan hij of zij hierdoor op dat moment niet worden gedwongen om iets te doen, iets niet te doen of iets te dulden. Gelet op het heimelijke karakter van zijn handelingen heeft verdachte juist niet beoogd dat aangeefster op enig moment zou merken dat zij werd gefilmd. Er zijn ook overigens geen aanwijzingen dat verdachte heeft gehandeld met het oogmerk dat is vereist voor een bewezenverklaring van

belaging. Gelet op het voorgaande is het hof – anders dan de officier van justitie en de advocaat-generaal – met de raadsman en de rechtbank van oordeel dat verdachte dient te worden vrijgesproken van de ten laste gelegde belaging.

De Hoge Raad overweegt dat de tenlastelegging toegesneden is op artikel 285b lid 1 Sr en haalt deze aan. De Hoge Raad overweegt dat de ten laste gelegde en in artikel 285b Sr omschreven gedraging ook kan worden aangemerkt als inbreuk makend op de persoonlijke levenssfeer van een ander indien die ander ten tijde van die gedraging met die gedraging niet bekend was en die ander pas nadien op de hoogte is gekomen van die gedraging (vgl. ECLI:NL:HR:2014:3095). Het hof heeft deze vooropstelling ook tot uitgangspunt van zijn beslissing genomen, maar de verdachte vervolgens vrijgesproken omdat hij, door de ander gedurende een bepaalde periode heimelijk te filmen, wel inbreuk heeft gemaakt op de persoonlijke levenssfeer van die ander, maar niet heeft gehandeld met het in artikel 285b Sr bedoelde oogmerk. Het hof heeft in dat verband vastgesteld dat de aangeefster – de achterbuurvrouw van de verdachte – in de periode van bijna twee jaren waarin zij heimelijk door de verdachte is gefilmd terwijl zij in de slaapkamer van haar woning was, zich niet bewust is geweest dat zij is gefilmd. Het hof heeft geoordeeld dat niet kan worden bewezen dat bij de verdachte sprake was van het oogmerk een ander te dwingen. Daartoe heeft het hof overwogen ‘dat het oogmerk van de verdachte niet kan worden afgeleid uit enkel heimelijke handelingen’ en dat ‘wanneer het slachtoffer niet op de hoogte is van dergelijke handelingen hij of zij op dat moment niet kan worden gedwongen om iets te doen, iets niet te doen of iets te dulden’ nu de verdachte ‘juist niet heeft beoogd dat aangeefster op enig moment zou merken dat zij werd gefilmd’. De Hoge Raad oordeelt dat het hof met deze redenering heeft miskend dat in een geval als het onderhavige de heimelijkheid van de gedragingen van de verdachte er niet zonder meer aan in de weg behoef te staan dat hij heeft gehandeld ‘met het oogmerk een ander te dwingen iets te dulden’. Het kan immers zijn dat de verdachte, door bewust en gedurende langere tijd heimelijk en onopgemerkt te filmen, heeft willen bewerkstelligen dat die ander zich niet kon verzetten tegen het gefilmd worden en aldus werd gedwongen dat filmen te dulden. Aldus heeft het hof de vrijspraak ontoreikend gemotiveerd.

ANNOTATIE

Cassatie in belang der wet; euthanasie door demente patiënt. Commentaar bij Hoge Raad 21 april 2020, ECLI:NL:HR:2020:712.

mr. J.H.J. Verbaan

De procureur-generaal heeft beroep in cassatie in het belang van de wet ingesteld tegen de uitspraak van de rechtbank. De vordering strekt tot vernietiging van die uitspraak en dient om de Hoge Raad in staat te stellen enkele rechtsvragen op dit gebied te beantwoorden.

De Hoge Raad haalt artikel 293 Sr, artikel 2 lid 1 en 2 Wtl, en artikel 7 lid 1 en 2 van de Wet op de lijkbezorging aan en overweegt onder het kopje *'Inleiding'* dat het in deze zaak om de strafrechtelijke vervolging van een arts gaat die euthanasie waaronder wordt verstaan: levensbeëindiging door een arts op verzoek van de patiënt – heeft toegepast op een patiënt die leed aan voortgeschreden dementie. De rechtbank heeft geoordeeld dat de arts zorgvuldig heeft gehandeld en daarom niet strafbaar was.

In reactie op de vragen die de procureur-generaal heeft geformuleerd in ECLI:NL:PHR:2019:1338, in het bijzonder onder 13.16, iii tot en met vii, ix en xi, overweegt de Hoge Raad over de toepassing van euthanasie op aan voortgeschreden dementie lijdende patiënten onder het kopje *'Het verzoek om levensbeëindiging'* dat de kern van de in artikel 293 Sr en in de Wtl neergelegde wettelijke regeling van euthanasie inhoudt in dat een arts die het leven van een patiënt op diens uitdrukkelijk en ernstig verlangen beëindigt, niet strafbaar is als de arts daarbij voldoet aan de zorgvuldigheidseisen van artikel 2 Wtl en de mededelingsplicht van artikel 7 lid 2 van de Wet op de lijkbezorging. Zoals naar voren komt uit de geschiedenis van de totstandkoming van de Wtl, wordt de grondslag van deze niet-strafbare levensbeëindiging in essentie gevonden in het uitdrukkelijke verzoek daartoe van de patiënt. Dit verzoek moet vrijwillig, weloverwogen en duurzaam zijn (*Kamerstukken II* 1998/99, 26691, nr. 3, p. 8-9).

Artikel 2 lid 2 Wtl bepaalt dat een arts ook aan een eerdere schriftelijke verklaring van een patiënt, inhoudende een verzoek om levensbeëindiging, gevolg kan geven. Die mogelijkheid is

beperkt tot gevallen waarin de patiënt van zestien jaren of ouder niet langer meer in staat is zijn wil te uiten, maar hij deze schriftelijke verklaring heeft afgelegd toen hij nog wel tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake in staat was, dus vóórdat hij in die staat geraakte. Uit de geschiedenis van de totstandkoming van de Wtl blijkt dat het in die gevallen de bedoeling is dat de arts dit eerder vastgelegde schriftelijke verzoek – als het voldoet aan de gestelde voorwaarden – kan beschouwen als overeenstemmend met de wil van de patiënt (*Kamerstukken II 1998/99*, 26691, nr. 3, p. 10-11).

De Hoge Raad overweegt onder het kopje '*Schriftelijke verklaring, inhoudende een verzoek om levensbeëindiging in geval van dementie*' dat de eerste vraag die uit de vordering van de procureur-generaal naar voren komt, is of een arts ook in de situatie waarin voortgeschreden dementie veroorzaakt dat de patiënt niet meer in staat is zijn wil te uiten in de hiervoor bedoelde zin, gevolg kan geven aan een eerder vastgelegd schriftelijk verzoek om levensbeëindiging als bedoeld in artikel 2 lid 2 Wtl. Die vraag moet in beginsel bevestigend worden beantwoord. De wet stelt als eis voor het gevolg geven aan een zodanig verzoek dat de patiënt niet meer in staat is zijn wil te uiten, zonder te onderscheiden wat de mogelijke oorzaak is van dit ingetreden onvermogen tot het uiten van een wil. De omstandigheid dat dit onvermogen wordt veroorzaakt door dementie, staat er derhalve niet aan in de weg dat een arts in beginsel en met inachtneming van al het navolgende gevolg kan geven aan een verzoek dat is vastgelegd toen de patiënt nog wel tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake in staat was. Uit de geschiedenis van de totstandkoming van de Wtl blijkt ook nadrukkelijk dat de wetgever ook dementie voor ogen had als mogelijke oorzaak van het niet meer kunnen vormen en uiten van een wil als bedoeld in artikel 2 lid 2 Wtl (o.m. *Kamerstukken II 1999/2000*, 26691, nr. 6, p. 6-7, 84-88, 92; *Kamerstukken II 2000/01*, 26691, nr. 22).

Aan een schriftelijk vastgelegd verzoek om levensbeëindiging als bedoeld in artikel 2 lid 2 Wtl kan ook in de hier aan de orde zijnde gevallen waarin de patiënt lijdt aan voortgeschreden dementie dus slechts gevolg worden gegeven als de patiënt niet meer in staat is een met betrekking tot zijn levensbeëindiging relevante wil te vormen en te uiten. Als niet zonder meer kan worden vastgesteld dat die situatie van het niet meer kunnen vormen en uiten van een in dit verband relevante wil zich daadwerkelijk voordoet, kan een eerder schriftelijk verzoek niet in de plaats treden van het dan vereiste, op de actuele wil van de patiënt gebaseerde verzoek om levensbeëindiging. Een eerder vastgelegd schriftelijk verzoek kan dan hooguit dienen ter ondersteuning of verduidelijking van een actueel verzoek van de patiënt.

Het behoort tot de taak van de arts om te onderzoeken of de patiënt niet meer in staat is een met betrekking tot zijn levensbeëindiging relevante wil te vormen en te uiten. De enkele omstandigheid dat de patiënt nog wel in staat is woorden te uiten, staat er op zich niet aan in

de weg dat de arts tot de conclusie kan komen dat die situatie is ingetreden, zodat een op deze situatie toegesneden schriftelijk verzoek tot de daarin verzochte levensbeëindiging zou kunnen leiden. Zoals hierna nog aan de orde zal komen bij de bespreking van de zorgvuldigheidseisen van artikel 2 lid 1 Wtl in het bijzonder onder a en b, kunnen verbale of andere uitingen van de patiënt overigens in zo een geval nog wel van wezenlijk belang zijn voor de beantwoording van andere vragen dan de directe vaststelling van de wil van de patiënt.

De Hoge Raad overweegt onder het kopje '*De zorgvuldigheidseisen die van overeenkomstige toepassing zijn*' dat uit de wettelijke regeling – in het bijzonder ook uit de slotzin van artikel 2 lid 2 Wtl, waarin staat dat de zorgvuldigheidseisen van lid 1 van overeenkomstige toepassing zijn – volgt dat in de daar bedoelde situatie een schriftelijke verklaring houdende een verzoek om levensbeëindiging op zichzelf niet volstaat. Indien de arts aan een dergelijk verzoek gevolg wil geven, zal hij de overtuiging moeten hebben dat aan die zorgvuldigheidseisen is voldaan (*Kamerstukken II 2000/01, 26691, nr. 9, p. 11; Kamerstukken II 2000/01, 26 691, nr. 137b, p. 16*). Uit de geschiedenis van de totstandkoming van de Wtl blijkt dat deze eisen bij toepassing van artikel 2 lid 2 Wtl 'zoveel als feitelijk mogelijk is' moeten worden uitgelegd en toegepast overeenkomstig de inhoud van deze eisen in gevallen waarin de levensbeëindiging plaatsvindt op basis van een actueel verzoek (*Kamerstukken II 2000/01, 26 691, nr. 27 en 35; Handelingen II 2000/01, nr. 26, p. 2107-2139, p. 2117*).

Het voorgaande neemt niet weg dat de inhoud en betekenis van die eisen in de hier aan de orde zijnde situatie – levensbeëindiging naar aanleiding van een eerder schriftelijk verzoek van een nadien door voortgeschreden dementie getroffen patiënt – in sommige opzichten een eigen invulling krijgen, vooral als gevolg van de realiteit dat de situatie waarin het schriftelijk verzoek tot stand kwam, aanzienlijk kan verschillen van de situatie waarin de mogelijkheid om gevolg te geven aan het verzoek aan de orde is. Dit verschil wordt mede veroorzaakt door de omstandigheid dat dementie een in de tijd voortschrijdende aandoening is die de persoon en de persoonlijkheid van de patiënt ingrijpend kan veranderen.

In het algemeen geldt dat in deze gevallen slechts van een zorgvuldige levensbeëindiging sprake zal zijn als deze realiteit en de consequenties daarvan onder ogen zijn gezien. Het gaat hier immers om de – in de wetsgeschiedenis als 'bijzonder' aangeduide (*Kamerstukken I 2000/01, 26691, nr. 137b, p. 35*) – situatie waarin de nakoming van de zorgvuldigheidseisen ook compensatie moet bieden voor het onvermogen van de patiënt om nog langer zelf zijn wil te vormen en te uiten.

De Hoge Raad overweegt onder het kopje '*De eis onder a over de overtuiging dat er sprake was van een vrijwillig en weloverwogen verzoek van de patiënt*' dat meer in het bijzonder daarom ten

aanzien van de verschillende zorgvuldigheidseisen geldt dat deze eis in de eerste plaats meebrengt dat de arts tot de overtuiging moet zijn gekomen dat de patiënt het verzoek destijds vrijwillig en weloverwogen – waarin gelet op artikel 2 lid 2 Wtl mede besloten ligt: terwijl hij nog tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake in staat was – heeft gedaan (*Kamerstukken II 2000/01, 26691, nr. 22, p. 62-63*). Verder brengt deze eis mee dat de arts vaststelt dat de actuele situatie waarin de patiënt zich bevindt (mede) is begrepen in het schriftelijke verzoek en dat aldus is voldaan aan de voorwaarden waaronder de patiënt schriftelijk heeft verzocht over te gaan tot levensbeëindiging.

Dit vergt allereerst de vaststelling van de inhoud van het schriftelijke verzoek. De in acht te nemen zorgvuldigheid brengt mee dat de arts daartoe het verzoek – en eventuele opvolgende verzoeken – uitlegt met het oog op het achterhalen van de bedoelingen van de patiënt. Daarbij moet hij letten op alle omstandigheden van het geval en niet slechts op de letterlijke bewoordingen van het verzoek. Onduidelijkheden of tegenstrijdigheden van wezenlijke aard kunnen eraan in de weg staan dat aan een verzoek gevolg kan worden gegeven. Dat geldt echter niet voor iedere onduidelijkheid of tegenstrijdigheid, bijvoorbeeld omdat deze slechts betrekking heeft op – voor het toetsen van het verzoek aan de actuele situatie waarin de patiënt zich bevindt – irrelevante delen van de schriftelijke verklaring of omdat het uit te leggen verzoek in wezen maar één zinvolle interpretatie toelaat (*Kamerstukken II 1999/2000, 26691, nr. 6, p. 93-94*).

De schriftelijke verklaring moet steeds ten minste inhouden dat de patiënt verzoekt om levensbeëindiging in de situatie waarin hij als gevolg van voortgeschreden dementie niet meer in staat is een hierop betrekking hebbende wil te vormen en te uiten. Indien de patiënt dit verzoek ook gehonoreerd wil zien in gevallen waarin niet sprake is van fysiek ondraaglijk lijden, moet daarnaast uit het verzoek naar voren komen dat de patiënt zijn (verwachte) lijden aan voortgeschreden dementie als ondraaglijk aanmerkt en aan zijn verzoek ten grondslag legt. Daarnaast is in dit verband van belang dat de arts de actuele situatie waarin de patiënt zich bevindt zorgvuldig vaststelt en beoordeelt, zodat hij in staat is die actuele situatie te vergelijken met de situatie waarop het schriftelijk vastgelegde verzoek betrekking heeft. Mede in verband met dit laatste brengt deze eis mee dat de arts bedacht moet zijn op met het verzoek om levensbeëindiging strijdige contra-indicaties uit de periode nadat de patiënt het verzoek heeft vastgelegd, met name in de vorm van niet met dit verzoek overeenstemmende uitingen van de patiënt. Deze contra-indicaties kunnen eraan in de weg staan dat aan het verzoek gevolg kan worden gegeven.

Contra-indicaties kunnen afkomstig zijn uit de periode waarin de patiënt nog wel in staat was een voor de uitvoering van het verzoek om levensbeëindiging relevante wil te vormen en te uiten. Indien uitingen of gedragingen uit die periode moeten worden opgevat als de uiting van

een voldoende duidelijke wil tot het intrekken van het eerder vastgelegde schriftelijke verzoek, kan aan dit schriftelijke verzoek geen gevolg meer worden gegeven (*Kamerstukken II* 1999/2000, 26691, nr. 6, p. 92). Ook contra-indicaties afkomstig uit de periode na het moment waarop de patiënt door voortgeschreden dementie niet meer in staat is zijn wil te vormen en te uiten, kunnen in dit verband van belang zijn (*Kamerstukken II* 2000/01, 26691, nr. 9, p. 5; *Kamerstukken II* 2000/01, 26691, nr. 22, p. 70-71; *Kamerstukken II* 2000/01, 26691, nr. 137b, p. 51). In deze situatie kunnen zij niet meer rechtstreeks worden opgevat als een wilsuiking expliciet gericht op het intrekken of aanpassen van het eerdere verzoek, maar wel als een indicatie die, in samenhang met het hele ziektebeeld en gedrag van de patiënt, relevant is voor de beoordeling van de actuele lichamelijke en geestelijke gesteldheid van de patiënt. Die gesteldheid kan – in het bijzonder indien duidelijke verbale uitingen of consequent gedrag van de patiënt niet met de strekking van het verzoek overeenstemmen – zodanig zijn dat de arts tot de conclusie moet komen dat zich niet voordoet de door de patiënt ten tijde van de formulering van zijn verzoek voorziene situatie waarin hij zijn leven beëindigd wil zien. Het onderzoek van de arts van omstandigheden waaronder eventuele verbale uitingen van de patiënt, die op contra-indicaties in de hier bedoelde zin kunnen duiden, betreft veelal omstandigheden die ook relevant kunnen zijn in verband met de hierna aan de orde komende beantwoording van de vraag of sprake is van ondraaglijk lijden.

Los hiervan verdient nog opmerking dat de omstandigheid dat een arts wordt verweten dat hij niet heeft gehandeld in overeenstemming met de in artikel 2 lid 1, onder a, Wtl bedoelde zorgvuldigheidseis, niet zonder meer betekent dat hem ook kan worden verweten dat hij is overgegaan tot levensbeëindiging van de patiënt zonder een ‘uitdrukkelijk en ernstig verlangen’ van de patiënt (in welk geval hem het in artikel 289 Sr in plaats van in artikel 293 lid 1 Sr bedoelde verwijt zou treffen).

De Hoge Raad overweegt onder het kopje ‘*De eis onder b over de overtuiging dat er sprake was van uitzichtloos en ondraaglijk lijden van de patiënt*’ dat aan een verzoek alleen gevolg kan worden gegeven als sprake is van uitzichtloos en ondraaglijk lijden. Dat is niet anders in gevallen waarin de patiënt lijdt aan dementie. Ook in die gevallen moet dus op het moment waarop de inwilliging van het verzoek aan de orde is, sprake zijn van uitzichtloos en ondraaglijk lijden van de patiënt. Tijdens de beraadslagingen over het wetsontwerp dat heeft geleid tot de invoering van de Wtl is uitvoerig aan de orde geweest de vraag in welke gevallen bij een patiënt die lijdt aan voortgeschreden dementie, sprake kan zijn van het actueel ondraaglijk lijden dat vereist is om gevolg te kunnen geven aan het verzoek. Daarbij is steeds vooropgesteld dat die vraag uiteindelijk slechts in een concreet geval door de arts kan worden beantwoord en dat het daarbij altijd zal gaan om een zeer moeilijke afweging. Bij die afweging kunnen de hierna genoemde voorbeeldcategorieën tot uitgangspunt worden genomen. Als

mogelijke voorbeelden van gevallen waarin sprake kan zijn van ondraaglijk lijden, zijn in de eerste plaats aan de orde gekomen gevallen waarin de demente patiënt, afgezien van zijn dementie, lijdt aan een andere aandoening, die fysiek ondraaglijk lijden veroorzaakt (*Kamerstukken II 2000/01, 26691, nr. 137b, p. 19*).

In de tweede plaats is aan de orde gekomen dat er aanleiding kan zijn tot de inwilliging van een verzoek om levensbeëindiging, indien uit de concrete situatie waarin de demente patiënt verkeert, is af te leiden dat deze ondraaglijk lijdt onder uiterst onaangename fysieke gevolgen van zijn dementie. Daarbij werden als voorbeelden genoemd hevige pijn als gevolg van ernstige doorligwonden, of hevige benauwdheid als gevolg van herhaalde, therapieresistente longontsteking door verslikken (*Kamerstukken II 1999/2000, 26691, nr. 6, p. 35-36; Kamerstukken II 2000/01, 26 691, nr. 137b, p. 19*).

In de derde plaats is daarbij ook genoemd de situatie waarin de patiënt zich, als gevolg van de voortgeschreden dementie, bevindt in de toestand die hijzelf in zijn wilsverklaring als ondraaglijk lijden heeft aangemerkt en waarbij uit het bestendig gedrag van de patiënt kan worden afgeleid dat hij – ondanks het ontbreken van fysieke aandoeningen in de hiervoor bedoelde zin – daadwerkelijk ondraaglijk lijdt. Daarbij zijn in de parlementaire geschiedenis genoemd als voorbeelden waaruit dit lijden kan worden afgeleid: verdriet, eten wegslaan, drinken weigeren, zich afwenden of andere signalen waaruit blijkt dat de patiënt ‘vreselijk lijdt’ (*Kamerstukken II 2000/01, 26691, nr. 22, p. 69; Kamerstukken II 2000/01, 26691, nr. 24, p. 6-7; Handelingen II 2000/01, nr. 26, p. 2107-2139, p. 2132-2135; Handelingen I 2000/01, nr. 27, p. 1255-1273, p. 1271; Handelingen I 2000/01, nr. 27, p. 1276-1295, p. 1292*).

Hieruit volgt dat wanneer in de hiervoor als derde aangeduide situatie geen sprake is van signalen die duiden op actueel lijden, de enkele omstandigheid dat de patiënt op voorhand in zijn schriftelijke wilsverklaring zijn (verwachte) lijden als gevolg van zijn in de toekomst voortgeschreden dementie heeft aangemerkt als ondraaglijk, niet volstaat voor de conclusie dat nadien, in die toestand van voortgeschreden dementie, daadwerkelijk sprake is van actueel ondraaglijk lijden. Dat neemt niet weg dat die omstandigheid wel kan meewegen bij de beantwoording van de vraag of sprake is van actueel ondraaglijk lijden. De beantwoording van die vraag vergt echter steeds ook een zorgvuldige beoordeling van de actuele toestand van de patiënt op basis van alle omstandigheden van het concrete geval (*Kamerstukken II 1999/2000, 26691, nr. 6, p. 84-85*). Daarbij kunnen alle uitingen van de patiënt – al dan niet verbaal en al dan niet op deze toestand betrekking hebbend – een rol spelen. Omdat in deze gevallen vaststaat dat de patiënt niet meer in staat is een relevante wil te vormen en een daarmee samenhangend actueel standpunt over zijn lijden te expliciteren, zal uiteindelijk de arts de vraag naar de ernst van het lijden van de patiënt moeten beantwoorden, op basis van zijn gevolgtrekkingen uit de actuele gesteldheid van de patiënt. Ook daarom zal de arts steeds op

een zorgvuldige en navolgbare wijze moeten vaststellen dat daadwerkelijk sprake is van actueel ondraaglijk lijden van de patiënt.

De Hoge Raad overweegt onder het kopje *'De eis onder c over de voorlichting van de patiënt over de situatie waarin deze zich bevond en over diens vooruitzichten'* dat in de hier aan de orde zijnde situatie deze zorgvuldigheidseis meebrengt dat de arts zich een beeld moet hebben gevormd van de omstandigheden waaronder het verzoek destijds is gedaan, in die zin dat hij tot de overtuiging moet zijn gekomen dat de patiënt op het moment dat hij het schriftelijke verzoek vastlegde, voldoende was ingelicht over de betekenis en de (mogelijke, toekomstige) consequenties daarvan. Daarnaast brengt deze eis mee dat de arts, binnen de beperkingen die het onvermijdelijke gevolg zijn van de toestand van de patiënt en tenzij duidelijk is dat die beperkingen meebrengen dat dit onmogelijk is, zich inspant om betekenisvol te communiceren met de patiënt over zijn situatie en vooruitzichten, in het bijzonder ook in verband met de hiervoor besproken eisen onder a en b (*Kamerstukken II 2000/01, 26691, nr. 24, p. 6-7; Kamerstukken II 2000/01, 26691, nr. 137b, p. 52*).

De Hoge Raad overweegt onder het kopje *'De eis onder d over de met de patiënt bereikte overtuiging dat er voor de situatie waarin deze zich bevond geen redelijke andere oplossing was'* dat de eis dat de arts met de patiënt tot de overtuiging is gekomen dat er voor de situatie waarin de patiënt zich bevond geen redelijke andere oplossing was, inhoudt dat de arts, op het moment dat het mogelijk gevolg geven aan het schriftelijk vastgelegde verzoek aan de orde is, de overtuiging moet hebben dat er zowel naar medisch inzicht, als in het licht van het schriftelijke verzoek van de patiënt, geen redelijke andere oplossing is voor de actuele situatie waarin de patiënt zich bevindt. Met betrekking tot de patiënt geldt in geval van voortgeschreden dementie dat deze eis geen betrekking meer kan hebben op zijn actuele overtuiging (*Handelingen II 2000/01, nr. 26, p. 2107-2139, p. 2117*). Wat betreft zijn overtuiging ten tijde van het vastleggen van zijn verzoek geldt dat doorgaans reeds uit het schriftelijke verzoek zelf of uit de omstandigheden waaronder het destijds is vastgelegd naar voren komt dat de patiënt (het ontbreken van) redelijke andere oplossingen voor de in de schriftelijke verklaring omschreven situatie waarin hij om levensbeëindiging verzoekt, in ogenschouw heeft genomen en heeft betrokken in de beslissing het schriftelijk verzoek op te stellen.

De Hoge Raad overweegt onder het kopje *'De eis onder e over het raadplegen van ten minste één andere, onafhankelijke arts, die de patiënt heeft gezien en schriftelijk zijn oordeel heeft gegeven over de zorgvuldigheidseisen, bedoeld in de onderdelen a tot en met d'* dat deze eis onverminderd geldt. Indien de aan voortgeschreden dementie lijdende patiënt niet meer in staat is zelf een wil over de voorgenomen levensbeëindiging te vormen en te uiten, zal dat doorgaans aanleiding geven een tweede onafhankelijke arts, met specifieke deskundigheid ter zake, te raadplegen en daarbij aandacht te besteden aan de hiervoor besproken bijzonderheden met

betrekking tot de zorgvuldigheidseisen. Daarbij ligt het in de rede dat de arts deze onafhankelijke andere arts(en) ook de gelegenheid geeft zich uit te laten over de concrete wijze waarop de arts voornemens is de levensbeëindiging – ook met inachtneming van wat hierna nog wordt opgemerkt in het kader van de zorgvuldigheidseis onder f – uit te voeren.

De Hoge Raad overweegt onder het kopje *'De eis onder f over de medisch zorgvuldige uitvoering van de levensbeëindiging'* dat deze eis van medisch zorgvuldig handelen bij de daadwerkelijke uitvoering van de levensbeëindiging onverminderd geldt, met inachtneming van de bijzonderheden van de hier aan de orde zijnde situatie. Onderdeel van deze zorgvuldigheid is een voorbereiding en uitvoering waarbij ook rekening wordt gehouden met mogelijk irrationeel of onvoorspelbaar gedrag van de patiënt als gevolg van de voortgeschreden dementie waaraan de patiënt lijdt. Als de door de arts in acht te nemen medische maatstaven hem daarbij tot de conclusie brengen dat voorafgaande medicatie is aangewezen, staat de toediening daarvan niet in de weg aan het oordeel dat sprake is van een zorgvuldige uitvoering, ook als de arts daarover als gevolg van de situatie waarin de patiënt zich bevindt niet betekenisvol heeft kunnen communiceren met de patiënt. Evenmin staat aan het oordeel dat sprake is van een zorgvuldige uitvoering in de weg dat de arts om diezelfde reden de patiënt niet heeft kunnen vragen om specifieke instemming met andere (medische) handelingen die hij op basis van de in acht te nemen medische standaarden nodig achtte voor een zorgvuldige uitvoering van de verzochte levensbeëindiging.

De Hoge Raad overweegt onder het kopje *'Toetsing rechter'* dat de vordering van de procureur-generaal in aansluiting hierop de vraag aan de orde stelt hoe de strafrechter in een geval als het onderhavige het medisch handelen van de arts in het kader van een levensbeëindiging op verzoek moet toetsen. Daarover kan worden opgemerkt dat de wetgever gekozen heeft voor een wettelijk stelsel waarbinnen de beoordeling van een levensbeëindiging op verzoek van de patiënt door een arts, primair buiten het strafrecht plaatsvindt door gespecialiseerde RTE's. Bij de beoordeling van de zorgvuldigheid van het medisch handelen van de arts gelden ten aanzien van de grenzen waarbinnen dat medisch handelen moet plaatsvinden de inzichten en normen van medische professionals. Voor zover een geval van levensbeëindiging op verzoek van de patiënt door een arts leidt tot strafrechtelijke vervolging, kan de strafrechter uitleg geven aan de wettelijke regeling, maar past hem een terughoudende opstelling bij de beantwoording van de vraag welk medisch handelen binnen dit kader aanvaardbaar is. Afgezien hiervan brengt ook de omstandigheid dat ieder medisch handelen van een arts, dus ook zijn handelingen in het kader van een levensbeëindiging op verzoek, aan het medisch tuchtrecht is onderworpen, mee dat strafvervolging niet steeds de meest aangewezen reactie is op een mogelijk geval van onzorgvuldig medisch handelen in het kader van een levensbeëindiging op verzoek van de patiënt door een arts.

De Hoge Raad overweegt dat de rechtbank onder meer heeft geoordeeld dat de opvatting van de officier van justitie dat de begrippen ‘uitdrukkelijk en ernstig verlangen’ in artikel 293 lid 1 Sr en ‘vrijwillig en weloverwogen verzoek’ in artikel 2 lid 1 onder a Wtl identiek zijn en samenvallen, niet juist is. In aansluiting hierop heeft de rechtbank ook geoordeeld dat ‘de wetgever in beginsel heeft beoogd dat levensbeëindiging door een arts op basis van een wilsverklaring valt binnen de delictsomschrijving van artikel 293 lid 1 Sr’. De Hoge Raad oordeelt dat uit hetgeen is overwogen volgt dat de rechtbank aldus terecht tot uitgangspunt genomen heeft dat de begrippen ‘uitdrukkelijk en ernstig verlangen’ in artikel 293 lid 1 Sr en ‘vrijwillig en weloverwogen verzoek’ in artikel 2 lid 1 onder a Wtl onderling verschillen. Hieraan kon de rechtbank het oordeel verbinden dat ook in gevallen waarin niet kan worden vastgesteld dat sprake is van een ‘vrijwillig en weloverwogen verzoek’, een eerder vastgelegde wilsverklaring de conclusie kan rechtvaardigen dat de arts desondanks handelde op het in artikel 293 lid 1 Sr bedoelde ‘uitdrukkelijk en ernstig verlangen’ van de patiënt.

De Hoge Raad overweegt dat de rechtbank de door de patiënt in 2012 en 2015 schriftelijk vastgelegde ‘dementieclausules’ beoordeeld heeft in hun onderlinge samenhang en in samenhang met het in 2012 vastgelegde euthanasieverzoek van de patiënt. Op basis daarvan heeft de rechtbank geoordeeld dat daaruit onmiskenbaar naar voren komt dat de patiënt om euthanasie verzocht in het geval zij zou worden opgenomen in een verpleeghuis en zij niet meer in staat zou zijn haar wil te vormen en te uiten, en voorts dat de patiënt, in geval van zo’n opname, de regie over het moment van euthanasie ondubbelzinnig uit handen heeft willen geven aan een arts. De Hoge Raad oordeelt dat dat oordeel – dat de rechtbank mede daarop heeft gebaseerd dat het verzoek van de patiënt bij een andere uitleg iedere zin zou verliezen – geen blijk geeft van een onjuiste opvatting over wat is vooropgesteld.

De Hoge Raad overweegt dat met betrekking tot de zorgvuldigheidseis van artikel 2 lid 1 onder a Wtl de rechtbank overwogen heeft ‘dat blijkens de wetsgeschiedenis de arts in geval van wilsonbekwaamheid en diepe dementie van een patiënt – hetgeen in de onderhavige situatie het geval is – de vereiste overtuiging dat sprake is van een vrijwillig en weloverwogen verzoek zal moeten krijgen op basis van zijn eigen beoordeling van het medische dossier en de concrete situatie van de patiënt, overleg met andere hulpverleners die met de patiënt een behandelrelatie hebben of hadden en overleg met familie en naasten, nu mondelinge verificatie van zijn wensen en lijden niet mogelijk is’. Voorts heeft de rechtbank geoordeeld dat, ‘gelet op het feit dat de patiënte haar wil niet meer coherent kenbaar kon maken, de arts geen contra indicaties hoefde te zien in de tegenstrijdige uitlatingen van de patiënte omtrent haar levens- of juist stervenswens’. De Hoge Raad overweegt dat uit hetgeen overwogen is, blijkt dat in gevallen waarin vastgesteld is dat sprake is van de in artikel 2 lid 2 Wtl bedoelde situatie waarin de patiënt niet meer tot het vormen en uiten van een wil in staat is, uitingen

van de patiënt niet meer kunnen worden opgevat als een wilsuïting expliciet gericht op het intrekken of aanpassen van het eerdere verzoek. Daarbij is echter ook overwogen dat verbale of andere uitingen van de patiënt wel degelijk van wezenlijk belang kunnen zijn, zowel bij de beoordeling van mogelijke contra-indicaties als bij de beoordeling van het actuele lijden van de patiënt. Zoals blijkt uit de overwegingen van de rechtbank – die bij de bespreking van de zorgvuldigheidseisen onder a en b telkens heeft benadrukt dat de arts daarbij alle omstandigheden in ogenschouw moet nemen en die heeft vastgesteld dat de patiënt niet meer in staat was een coherente wil te uiten en dat haar uitlatingen tegenstrijdig waren – heeft de rechtbank dat niet miskend.

De Hoge Raad oordeelt dat in die zin begrepen, de oordelen van de rechtbank geen blijk geven van een onjuiste rechtsopvatting. In verband met haar oordeel over mogelijke contra-indicaties is nog van belang dat de rechtbank weliswaar heeft vastgesteld dat de patiënt meerdere malen heeft gezegd dat zij (nu nog) niet dood wilde, maar ook dat uit observaties en beeldmateriaal naar voren komt dat de patiënt het overgrote deel van de dag tekenen vertoonde van agitatie, onrust, stress, angst, verdriet, boosheid en paniek, dat zij veel huilde en dat zij veelvuldig zei dat ze het vreselijk vond, dat zij eraan kapot ging en (tot wel twintig keer per dag) dat zij dood wilde. Verder is in deze context relevant dat uit de vaststellingen van de rechtbank blijkt dat het schriftelijke verzoek van de patiënt aandacht vraagt voor haar wens ‘menswaardig afscheid’ te nemen voordat haar ‘kwaliteit van leven’ wordt aangetast door een opname, en dat de rechtbank onder meer heeft vastgesteld dat de patiënt na haar opname in de instelling over de gangen doolde, ook ’s nachts, dat zij op de ramen en deuren bonkte tot haar handen pijn deden, dat zij willekeurige mensen aanklampte, wat regelmatig leidde tot fysieke conflicten met medebewoners, en dat er sprake was van fysieke ontluistering van haar persoon en grote afhankelijkheid.

De Hoge Raad overweegt dat de rechtbank verder heeft geoordeeld dat de vaststelling of sprake is van ondraaglijk lijden een aan de arts voorbehouden medisch-professioneel oordeel is, waarvan de beoordeling door de rechter neerkomt op een marginale toetsing van de vraag of de arts in redelijkheid tot de conclusie kon komen dat sprake was van ondraaglijk lijden. Op basis daarvan heeft de rechtbank geoordeeld dat het professionele oordeel van de arts over het lijden van de patiënt op een zorgvuldige wijze tot stand is gekomen. De Hoge Raad oordeelt dat de oordelen – ook in het licht van hetgeen is overwogen – geen blijk geven van een onjuiste rechtsopvatting. Ook het oordeel van de rechtbank met betrekking tot de zorgvuldigheid van de uitvoering van de levensbeëindiging geeft geen blijk van een onjuiste rechtsopvatting over hetgeen is overwogen.

ANNOTATIE

Herziening vanwege schending Salduz-regels. Commentaar bij Hoge Raad 21 april 2020, ECLI:NL:HR:2020:632.

mr. J.H.J. Verbaan

De uitspraak van het EHRM is gewezen naar aanleiding van een klacht van de aanvrager. De klacht had betrekking op het aan de aanvrager onthouden van rechtsbijstand tijdens de politieverhoren die hebben plaatsgehad op 20 en 21 augustus 2009. Het EHRM heeft ten aanzien daarvan in zijn uitspraak onder meer het volgende overwogen en beslist:

‘29. After its judgment in *Salduz v. Turkey*, the Court further clarified the general principles to be applied in cases concerning a restriction on the right of access to a lawyer and fairness of the proceedings in *Ibrahim and Others v. the United Kingdom*; and *Simeonovi v. Bulgaria*; and confirmed them recently in *Beuze v. Belgium*.

30. Applying those principles to the present case, the Court observes at the outset that it is not in dispute that, having been arrested on suspicion of distribution of child pornography and finding himself in police custody, the applicant was charged with a criminal offence within the meaning of Article 6 § 3 of the Convention. As such, the guarantees laid down in Articles 6 §§ 1 and 3 (c) as interpreted by the Court entailed that he had, inter alia, a right to be assisted by a lawyer during police interviews, unless there were compelling reasons to restrict that right.

31. In view of the fact that there is no indication in the case file that on either 19 or 21 August 2009 the applicant made any statements that were to play a role in his conviction, the Court will focus its examination on the interviews which took place on 20 August 2009, as statements made by the applicant on that day were used for his conviction.

32. The Court notes that when the applicant at the start of the police interview on 20 August 2009 indicated that he wished to be assisted by his lawyer, he was told that that was not possible. The Court does not discern from the material in the case file that there were any compelling reasons for the restriction of the applicant’s rights. Rather, it would appear that the only reason not to allow the applicant’s lawyer to be present at the interview was the fact that at the relevant time there was no right in the Netherlands providing for legal assistance during

police questioning to adult suspects. The Court has previously held that such a general and mandatory restriction on the right to be assisted by a lawyer during the pre-trial phase of criminal proceedings does not constitute a compelling reason.

33. Whilst the absence of compelling reasons does not lead in itself to a finding of a violation of Article 6, such absence weighs heavily in the balance when assessing the overall fairness of the criminal proceedings and may tip the balance towards finding a violation. The burden of proof falls on the Government, which must demonstrate convincingly why, exceptionally and in the specific circumstances of the case, the overall fairness of the criminal proceedings was not irretrievably prejudiced by the restriction on access to a lawyer.

34. In the present case the Government have not advanced any argument in substantiation of a claim that the applicant nevertheless had a fair trial. That being the case, the Court considers that the aforementioned burden of proof has not been discharged, a finding which is sufficient to enable it to conclude that the failure to allow the applicant to be assisted by his lawyer during the police interviews on 20 August 2009 rendered the proceedings as a whole unfair. There has accordingly been a violation of Article 6 §§ 1 and 3 (c) of the Convention.'

De Hoge Raad overweegt dat op een staat de verplichting rust tot het bieden van rechtsherstel indien het EHRM een schending van een verdragsregel heeft vastgesteld. Dit rechtsherstel kan geheel of gedeeltelijk in het kader van de met het oog daarop gewijzigde herzieningsprocedure gestalte krijgen (vgl. ECLI:NL:HR:2005:AS8858, r.o. 4.3 en 4.4). De Hoge Raad oordeelt dat, gelet op de door het EHRM geconstateerde schending van artikel 6 lid 1 en lid 3 onder c EVRM, herziening noodzakelijk is met het oog op rechtsherstel.

RECHTSPRAAK

Heeft verdachte verdovende middelen ‘tezamen en in vereniging met anderen opzettelijk aanwezig heeft gehad’?

Heeft verdachte verdovende middelen ‘tezamen en in vereniging met anderen opzettelijk aanwezig heeft gehad’?

Het cassatiemiddel klaagt dat, mede in het licht van een gevoerd verweer, de bewezenverklaring van het onder 4 ten laste gelegde ontoereikend is gemotiveerd voor zover inhoudende dat de verdachte de in de bewezenverklaring bedoelde verdovende middelen ‘tezamen en in vereniging met anderen opzettelijk aanwezig heeft gehad’.

De verdediging heeft aangevoerd dat de verdovende middelen door [betrokkene 4] in de woning werden bewaard en dat de verdachte vanwege een conflict met [betrokkene 4] een week vóór de in de tenlastelegging genoemde datum die woning was ontlucht en geen sleutel meer had van de woning. Het hof heeft de juistheid van die stellingen in het midden gelaten. Mede gelet hierop is de bewezenverklaring, voor zover inhoudende dat de verdachte op 3 september 2014 de in de bewezenverklaring bedoelde verdovende middelen ‘tezamen en in vereniging met anderen opzettelijk aanwezig heeft gehad’ ontoereikend gemotiveerd.

Dat, zoals het hof heeft vastgesteld, de verdachte op de desbetreffende datum als bewoner van de woning stond ingeschreven bij de gemeente en de verdachte wist dat er cocaïne en heroïne in die woning lagen, maakt dat niet anders.

De Hoge Raad vernietigt de uitspraak van het hof, maar uitsluitend wat betreft de beslissingen over het onder 4 ten laste gelegde en de strafoplegging, wijst de zaak terug naar het gerechtshof 's-Hertogenbosch, opdat de zaak ten aanzien daarvan opnieuw wordt berecht en afgedaan en verwerpt het beroep voor het overige.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:760

Zaaknummer: 17/03256

Rechters: W.A.M. van Schendel, A.L.J. van Strien en A.E.M. Röttgering

Advocaten: E.E.W.J. Maessen

Wetsartikelen: 2C Opiumwet

RECHTSPRAAK

Aanhoudingsverzoek niet-gemachtigde raadsman ter terechtzitting in verband met aanwezigheidsrecht verdachte (zonder enige onderbouwing), door hof afgewezen omdat verzoek niet is onderbouwd.

Aanhoudingsverzoek niet-gemachtigde raadsman ter terechtzitting in verband met aanwezigheidsrecht verdachte (zonder enige onderbouwing), door hof afgewezen omdat verzoek niet is onderbouwd.

Het cassatiemiddel klaagt over de afwijzing door het hof van het verzoek tot aanhouding van de behandeling van de zaak.

Indien door de verdachte of zijn raadsman een verzoek tot aanhouding van het onderzoek ter terechtzitting wordt gedaan, dient daarbij concreet de omstandigheid te worden aangevoerd die aan dat verzoek ten grondslag ligt. Het aanvoeren van die omstandigheid is vereist om de rechter in staat te stellen te beoordelen of – in het licht van wat onder 3.3 is vooropgesteld – grond bestaat voor aanhouding van het onderzoek ter terechtzitting. Indien zo'n omstandigheid niet wordt aangevoerd, mag de rechter het verzoek om die reden afwijzen.

Het hof heeft het verzoek tot aanhouding van de behandeling van de zaak afgewezen en daartoe overwogen dat de raadsman van de verdachte dit verzoek niet heeft onderbouwd. Daarin ligt als oordeel van het hof besloten dat door de raadsman niet concreet de omstandigheid is aangevoerd die ten grondslag ligt aan het verzoek tot aanhouding van de behandeling van de zaak, zodat het verzoek moet worden afgewezen. Dat oordeel geeft niet blijk van een onjuiste rechtsopvatting en is – in aanmerking genomen dat de raadsman uitsluitend heeft gesteld dat het verzoek 'in verband met het aanwezigheidsrecht' wordt gedaan en dat hij, daarnaar gevraagd, heeft aangegeven het verzoek niet nader te kunnen onderbouwen – niet onbegrijpelijk.

Het cassatiemiddel faalt.

De Hoge Raad verwerpt het beroep.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:769

Zaaknummer: 19/01696

Rechters: J. de Hullu, V. van den Brink, E.S.G.N.A.I. van de Griend, M.J. Borgers en J.C.A.M. Claassens

Advocaten: J. Sietsma

Wetsartikelen: 279 Sv en 281 Sv

RECHTSPRAAK

Verzet strafvorderlijk belang zich tegen opheffing beslag?

Verzet strafvorderlijk belang zich tegen opheffing beslag?

De cassatiemiddelen klagen over het oordeel van de rechtbank dat het belang van strafvordering zich verzet tegen opheffing van het beslag. De cassatiemiddelen lenen zich voor gezamenlijke bespreking.

De rechtbank heeft geoordeeld dat het belang van strafvordering zich verzet tegen opheffing van het beslag. De rechtbank heeft daaraan ten grondslag gelegd dat 'het klassieke beslag omgezet [kan] worden in conservatoir beslag' wanneer het openbaar ministerie en de klager, die in onderhandeling zijn over een eventuele schikking, 'er niet uit komen' en dat het 'niet onredelijk [is] het beslag te laten voortduren zolang er geen duidelijkheid is over de schikking'. Dat oordeel is onjuist, omdat deze omstandigheden niet een belang van strafvordering in de zin van artikel 94 Sv betreffen (vgl. HR 22 december 2015, ECLI:NL:HR:2015:3711).

De cassatiemiddelen zijn gegrond.

De Hoge Raad vernietigt de beschikking van de rechtbank en wijst de zaak terug naar de rechtbank Amsterdam, opdat de zaak opnieuw wordt behandeld en afgedaan.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:754

Zaaknummer: 18/04038

Rechters: W.A.M. van Schendel, A.L.J. van Strien en M.T. Boerlage

Advocaten: K.Y. Ramdhan

Wetsartikelen: 552a Sv

RECHTSPRAAK

Schriftelijke vertaling van appeldagvaarding en oproeping nadere terechtzitting in hoger beroep bij verdachte die Nederlandse taal onvoldoende beheerst.

Schriftelijke vertaling van appeldagvaarding en oproeping nadere terechtzitting in hoger beroep bij verdachte die Nederlandse taal onvoldoende beheerst.

Het cassatiemiddel klaagt dat het hof de verdachte ten onrechte niet-ontvankelijk heeft verklaard in het hoger beroep en voert daartoe aan dat het voorschrift van artikel 260 lid 5 Sv niet is nageleefd ten aanzien van de dagvaarding in hoger beroep en de oproeping voor de nadere terechtzitting in hoger beroep.

Voor zover het middel klaagt dat ten aanzien van de dagvaarding in hoger beroep artikel 260 lid 5 Sv niet is nageleefd, mist het feitelijke grondslag op de gronden die zijn vermeld in de conclusie van de advocaat-generaal onder 15.

Voor zover het middel klaagt dat ten aanzien van de oproeping voor de nadere terechtzitting in hoger beroep artikel 260 lid 5 Sv niet is nageleefd, is het volgende van belang. De aan de Hoge Raad gezonden stukken houden – kort samengevat – in dat de oproeping van de verdachte om te verschijnen op de nadere terechtzitting in hoger beroep:

(i) aan de griffier van de rechtbank is betekend op de grond dat ‘van de verdachte geen woon- of verblijfplaats in Nederland bekend is’ en tevens;

(ii) te Rotterdam is aangeboden op de adressen [a-straat 1], [b-straat 1] en [c-straat 1]. De drie desbetreffende aktes van uitreiking houden steeds in dat de oproeping niet is uitgereikt omdat ‘volgens mededeling van degene die zich op het (...) adres bevond, de geadresseerde daar niet woont noch verblijft’. De oproeping is in al deze drie gevallen vervolgens uitgereikt aan de griffier van de rechtbank en per post verzonden naar de onderscheiden adressen.

Niet blijkt dat hierbij het voorschrift van artikel 260 lid 5 Sv in acht is genomen.

De verdachte heeft echter onvoldoende belang bij zijn klacht. Ook indien de oproeping voor de nadere terechtzitting in hoger beroep wel was voorzien van een vertaling daarvan of van een schriftelijke mededeling als bedoeld in artikel 260 lid 5 Sv, zou deze de verdachte niet hebben bereikt. Dit volgt uit de hiervoor onder (i) en onder (ii) weergegeven redenen waarom de oproeping niet kon worden uitgereikt, anders dan aan de griffier.

Het middel faalt.

De Hoge Raad verwerpt het beroep.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:773

Zaaknummer: 18/03721

Rechters: J. de Hullu, E.S.G.N.A.I. van de Griend, A.L.J. van Strien, M.J. Borgers en A.E.M. Röttgering

Advocaten: Stolk, G.R. G.R. Stolk

Wetsartikelen: 260 Sv

RECHTSPRAAK

Verzuim te beslissen over door verdachte gemaakte kosten in verband met vordering benadeelde partij.

Verzuim te beslissen over door verdachte gemaakte kosten in verband met vordering benadeelde partij.

Het cassatiemiddel klaagt dat het hof heeft verzuimd te beslissen over de door de verdachte gemaakte kosten in verband met de vordering van de benadeelde partij.

Op grond van artikel 592a (oud) Sv (vanaf 1 januari 2020: artikel 532 Sv) dient de rechter, indien zich een benadeelde partij in het geding heeft gevoegd, in zijn uitspraak tevens te beslissen over de kosten door de benadeelde partij en de verdachte gemaakt en ten behoeve van de tenuitvoerlegging nog te maken. Op grond van artikel 361 lid 6 Sv dient deze beslissing in de uitspraak te worden opgenomen. Aangezien zodanige beslissing in de uitspraak van het hof niet voorkomt, is het cassatiemiddel gegrond.

In het oordeel van het hof ligt besloten dat het geen gronden aanwezig heeft geacht om de benadeelde partij dan wel de verdachte te veroordelen in de kosten van de andere partij en dat het heeft verzuimd te bepalen dat de benadeelde partij en de verdachte ieder de eigen kosten dragen. De Hoge Raad zal dit verzuim herstellen.

De Hoge Raad vernietigt de uitspraak van het hof, maar uitsluitend voor zover het hof heeft verzuimd te beslissen dat de benadeelde partij en de verdachte ieder de eigen kosten dragen, bepaalt dat de benadeelde partij en de verdachte ieder de eigen kosten dragen en verwerpt het beroep voor het overige.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:774

Zaaknummer: 18/02798

Rechters: J. de Hullu, E.S.G.N.A.I. van de Griend en J.C.A.M. Claassens

Advocaten: H.M.W. Daamen

Wetsartikelen: 361 Sv, 532 Sv en 592a Sv (oud)

RECHTSPRAAK

Herziening over letsel door schuld in het verkeer ten gevolge van aanrijding van motor van motoragent door vrachtwagencombinatie van aanvrager.

Herziening over letsel door schuld in het verkeer ten gevolge van aanrijding van motor van motoragent door vrachtwagencombinatie van aanvrager.

De aanvraag berust op de stelling dat sprake is van een gegeven als bedoeld in artikel 457 lid 1 aanhef en onder c Sv. In de aanvraag wordt daartoe aangevoerd dat uit de verklaring van de niet eerder gehoorde getuige, [betrokkene 1], blijkt dat de motoragent [slachtoffer] voorafgaand aan het ongeval – bestaande uit een aanrijding van de motor van de motoragent door de vrachtwagencombinatie van de aanvrager – anders heeft gehandeld dan blijkens de bewijsvoering is vastgesteld in de uitspraak waarvan herziening wordt gevraagd. Uit de verklaring van deze nieuwe getuige zou blijken dat – anders dan door de rechtbank is vastgesteld – de motoragent zich direct voorafgaand aan het ongeval niet steeds aan de voorzijde van de vrachtwagencombinatie van de aanvrager heeft bevonden. Ter staving van deze stelling is onder meer een e-mailbericht van 21 mei 2018 van [betrokkene 1] bijgevoegd, waarin zij verklaart te hebben gezien dat de motoragent direct voorafgaand aan het ongeval vanaf een naastgelegen rijstrook een snelle manoeuvre van rechts naar links voorlangs de vrachtwagencombinatie van de aanvrager heeft gemaakt en dat de motor vervolgens door de aanvrager ‘aan de zijkant achter’ werd geraakt.

Op de door de advocaat-generaal in zijn conclusie onder 9 tot en met 16 vermelde gronden kan het in de aanvraag aangevoerde niet worden aangemerkt als een gegeven als bedoeld in artikel 457 lid 1 aanhef en onder c Sv. De aanvraag is dus ongegrond en moet ingevolge artikel 470 Sv worden afgewezen.

De Hoge Raad wijst de aanvraag tot herziening af.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:766

Zaaknummer: 18/05577

Rechters: J. de Hullu, E.S.G.N.A.I. van de Griend en A.E.M. Röttgering

Advocaten: P.A.M. van Hoef

Wetsartikelen: 457 Sv

RECHTSPRAAK

Witwassen ruim € 923.000 en sieraden, heeft verdachte voorwerpen voorhanden gehad?

Witwassen ruim € 923.000 en sieraden, heeft verdachte voorwerpen voorhanden gehad?

Advocaat-generaal T.N.B.M. Spronken heeft geconcludeerd tot vernietiging van het bestreden arrest en tot terugwijzing.

Het cassatiemiddel klaagt over de motivering van het bewezen verklaarde voorhanden hebben.

Voor het – als pleger – ‘voorhanden hebben’ van een voorwerp in de zin van artikel 420bis lid 1 Sr is vereist dat de verdachte het voorwerp opzettelijk aanwezig had. Dat houdt in dat de verdachte zich bewust was van de (waarschijnlijke) aanwezigheid van het voorwerp, zonder dat die bewustheid zich hoeft uit te strekken tot de precieze eigenschappen en kenmerken van dat voorwerp (waaronder begrepen de precieze omvang van een geldbedrag) of tot de exacte locatie daarvan. Voor het bewijs van dergelijke bewustheid geldt dat daarvan ook sprake kan zijn in een geval dat het niet anders kan dan dat de verdachte zulke bewustheid heeft gehad.

Blijkens zijn bewijsvoering heeft het hof vastgesteld dat:

(i) op 30 januari 2017 bij een onderzoek in een woning te Amsterdam nabij de woning een auto met het Duitse kenteken [kenteken 1] werd aangetroffen met daarin een verborgen ruimte, bij dat onderzoek onder meer een persoon genaamd [betrokkene 3] werd aangehouden en in die woning een kopie van het legitimatiebewijs van de verdachte werd aangetroffen;

(ii) voornoemde auto op naam stond van [betrokkene 4], op wiens naam meerdere openstaande boetes bleken te staan, onder meer begaan met een auto met het Duitse kenteken [kenteken 2];

(iii) op 1 juli 2017 de verdachte werd aangetroffen als bestuurder van de auto met het kenteken [kenteken 2], die hij had gekocht, maar waarvan hij niet de kentekenhouder was;

(iv) de verdachte zonder nader vragen te stellen terstond actie heeft ondernomen om openstaande boetes te voldoen waarvoor de door hem gekochte, maar niet op zijn naam overgeschreven auto stond gesignaleerd;

(v) in een verborgen ruimte onder deze auto een geldbedrag van € 923.190, een horloge van het merk Rolex met een waarde van ongeveer € 23.100 en een gouden ketting werden aangetroffen;

(vi) voornoemde [betrokkene 3] deel uitmaakte van het gezelschap dat, na een telefoontje van de verdachte, verscheen met geld om de op de auto openstaande boetes te betalen.

Het hof heeft kennelijk en niet onbegrijpelijk geoordeeld dat onder de hiervoor omschreven omstandigheden van de verdachte een redelijke verklaring mag worden geveerd voor het aantreffen van het geld en de voorwerpen in zijn auto, en dat het in dat verband door de verdachte geschetste scenario – erop neerkomend dat iemand zonder dat de verdachte daarmee bekend was de auto had uitgerust met een bergplaats waarin zich ruim € 900.000 en enkele waardevolle voorwerpen bevonden – niet geloofwaardig is. Gelet hierop is het oordeel van het hof dat de verdachte wist of moet hebben geweten van wat er zich in zijn auto bevond, in welk oordeel besloten ligt dat het niet anders kan dan dat de verdachte deze voorwerpen bewust aanwezig en derhalve voorhanden heeft gehad, niet onbegrijpelijk.

Voor zover het cassatiemiddel hierover klaagt, faalt het.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:570

Zaaknummer: 18/05055

Rechters: W.A.M. van Schendel, Y. Buruma en A.E.M. Röttgering

Advocaten: B.Th. Nooitgedagt

Wetsartikelen: 420bis Sr

RECHTSPRAAK

Was hof gehouden te beslissen op door verdediging gevoerd verweer inhoudende dat verdachte heeft gehandeld uit psychische overmacht?

Was hof gehouden te beslissen op door verdediging gevoerd verweer inhoudende dat verdachte heeft gehandeld uit psychische overmacht?

Het cassatiemiddel klaagt dat het hof niet heeft beslist op een door de verdediging gevoerd verweer.

De raadsman van de verdachte heeft ter terechtzitting in hoger beroep het volgende aangevoerd:

‘Tijdens de zitting van de rechtbank is het standpunt van mijn cliënt niet goed uit de verf gekomen; hij was overspannen. Cliënt is vandaag beter in staat om te verklaren, ook ten aanzien van de bedreigende situatie die hem overkwam. Cliënt is van mening dat het beroep op psychische overmacht voldoende is onderbouwd middels het genoemde Whats-app bericht afkomstig van die vrouw. Daarnaast zijn al namen genoemd van personen die niet zo fijn bekend staan. Mede in verband daarmee wil cliënt de vrouw, waar de dreiging vanuit ging, niet als getuige oproepen. Volgens mijn cliënt is de verklaring voor zijn handelen gelegen in wat hij heeft ervaren als psychische overmacht.’

Er is dus een verweer gevoerd waarop het hof gelet op artikel 358 en 359 Sv op straffe van nietigheid uitdrukkelijk een gemotiveerde beslissing had moeten geven. Nu zo’n beslissing in de uitspraak van het hof niet voorkomt, is het cassatiemiddel gegrond.

De Hoge Raad vernietigt de uitspraak van het hof en wijst de zaak terug naar het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, zittingsplaats Arnhem, opdat de zaak opnieuw wordt berecht en afgedaan.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:763

Zaaknummer: 18/03433

Rechters: J. de Hullu, J.C.A.M. Claassens en M. Kuijer

Advocaten: R. van Leusden

Wetsartikelen: 359 Sv

RECHTSPRAAK

Is er sprake van uitbuiting?

Is er sprake van uitbuiting?

Het cassatiemiddel van het openbaar ministerie komt op tegen de vrijspraak van de onder 1 ten laste gelegde mensenhandel.

Het hof heeft op basis van zijn vaststellingen ten eerste geoordeeld dat de verdachte de kinderen niet heeft uitgebuit, omdat de verdachte hen (kort gezegd) ieder slechts eenmaal bij winkeldiefstallen heeft ingezet en hen niet onder druk heeft gezet of anderszins heeft beperkt. Voorts heeft het hof geoordeeld dat het oogmerk van uitbuiting niet kan worden bewezen, nu niet is gebleken dat de verdachte van plan was de kinderen vaker te laten stelen, noch voordeel heeft getrokken uit hun gedragingen.

Het kennelijke oordeel van het hof dat deze omstandigheden eraan in de weg staan dat sprake kan zijn van uitbuiting, geeft blijk van een onjuiste rechtsopvatting. In dat verband is nog van belang dat het hof niet kenbaar aandacht heeft besteed aan de vraag of de verdachte de kinderen tot de winkeldiefstallen heeft bewogen door misbruik van uit feitelijke omstandigheden voortvloeiend overwicht of misbruik van een kwetsbare positie, welke middelen op een lijn staan met de overige in artikel 273f lid 1 aanhef en onder 4° Sr in verbinding met artikel 273f lid 1 aanhef en onder 1° Sr bedoelde middelen en het hof de strafbare aard van de verrichte activiteiten en de minderjarige leeftijd van de betrokkenen van vijf en dertien jaar niet in zijn overwegingen heeft betrokken.

Het cassatiemiddel is terecht voorgesteld.

De Hoge Raad vernietigt de bestreden uitspraak, maar uitsluitend wat betreft de beslissingen over het onder 1 ten laste gelegde en de strafoplegging en wijst de zaak terug naar het hof Arnhem-Leeuwarden, zittingsplaats Arnhem, opdat de zaak ten aanzien daarvan opnieuw wordt berecht en afgedaan.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:672

Zaaknummer: 19/00577

Rechters: W.A.M. van Schendel, Y. Buruma en A.E.M. Röttgering

Wetsartikelen: 273f Sr

RECHTSPRAAK

Heeft verdachte opzet gehad op militaire aard van door haar vervoerde goederen?

Heeft verdachte opzet gehad op militaire aard van door haar vervoerde goederen?

Het cassatiemiddel klaagt onder meer dat het hof bewezen heeft verklaard dat de verdachte opzet heeft gehad op de militaire aard van de door haar vervoerde goederen.

Het hof heeft geoordeeld dat onder meer bewezen dient te worden dat verdachtes opzet erop was gericht dat de in de bewezenverklaring vermelde goederen militair van aard zijn. De bewezenverklaring van dat opzet is evenwel niet toereikend gemotiveerd.

Voor zover het hof ervan is uitgegaan dat de verdachte voorafgaand aan het vervoer door de verdachte kennis heeft genomen van de vervoersdocumenten en op grond daarvan, in het bijzonder de House Airwaybill, wist dat het transport 'aircraft parts' betrof, bestemd voor het 'Ministerio de Defensa Nacional' te Ecuador, is deze veronderstelling, gelet op de bewijsvoering, in het bijzonder de in bewijsmiddel 3 neergelegde verklaring van [betrokkene 2], niet zonder meer begrijpelijk.

Maar ook voor zover het hof ervan is uitgegaan dat de verdachte wist dat het transport 'aircraft parts' betrof, bestemd voor het 'Ministerio de Defensa Nacional' te Ecuador, kan de enkele omstandigheid dat de verdachte er gelet op deze gegevens van 'had moeten uitgaan dat de goederen een militaire aard hadden', de gevolgtrekking dat bij de verdachte sprake is geweest van opzet niet dragen.

Het cassatiemiddel slaagt in zoverre.

De Hoge Raad vernietigt de uitspraak van het hof en wijst de zaak terug naar het gerechtshof Amsterdam, opdat de zaak opnieuw wordt berecht en afgedaan.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:767

Zaaknummer: 18/05294

Rechters: J. de Hullu, E.S.G.N.A.I. van de Griend en J.C.A.M. Claassens

Advocaten: D.R. Doorenbos

Wetsartikelen: 3:1 Algemene Douanewet

RECHTSPRAAK

Is de aan appelakte gehechte brief van moeder van verdachte (zonder volmacht van verdachte) aan te merken als appelschriftuur houdende grieven als bedoeld in artikel 410 Sv?

Is de aan appelakte gehechte brief van moeder van verdachte (zonder volmacht van verdachte) aan te merken als appelschriftuur houdende grieven als bedoeld in artikel 410 Sv?

Het middel richt zich tegen de niet-ontvankelijkverklaring van de verdachte in het hoger beroep en klaagt in het bijzonder over het oordeel van het hof dat de verdachte niet een appelschriftuur houdende grieven in de zin van artikel 410 lid 1 Sv heeft ingediend.

Ingevolge artikel 452 lid 1 Sv is op de indiening van schrifturen artikel 450 Sv van overeenkomstige toepassing. Dit betekent dat een schriftuur houdende grieven ook namens de verdachte kan worden ingediend door een vertegenwoordiger die daartoe persoonlijk door de verdachte bij bijzondere volmacht schriftelijk is gemachtigd.

Het hof heeft toepassing gegeven aan artikel 416 lid 2 Sv en heeft daaraan klaarblijkelijk ten grondslag gelegd dat geen sprake is van 'grievens' als bedoeld in artikel 416 Sv. Het hof heeft in dat verband kennelijk geoordeeld dat de hiervoor weergegeven brief van de moeder niet kan worden aangemerkt als een schriftuur houdende grieven van de verdachte als bedoeld in artikel 410 lid 1 Sv en artikel 416 lid 2 Sv. Een en ander getuigt niet van een onjuiste rechtsopvatting en is niet onbegrijpelijk, in aanmerking genomen dat noch de brief noch enig ander tot het strafdossier behorend stuk iets inhoudt waaruit zou kunnen worden afgeleid dat de moeder persoonlijk door de verdachte bij bijzondere volmacht schriftelijk is gemachtigd een schriftuur houdende grieven namens hem in te dienen.

Het middel is tevergeefs voorgesteld.

De Hoge Raad verwerpt het beroep.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:761

Zaaknummer: 18/04136

Rechters: J. de Hullu, E.S.G.N.A.I. van de Griend, A.L.J. van Strien, M.T. Boerlage en J.C.A.M. Claassens

Advocaten: R.J. Baumgardt en P. van Dongen

Wetsartikelen: 410 Sv, 416 Sv en 450 Sv

RECHTSPRAAK

Voordeel verkregen door middel van en/of uit baten van strafbaar feit waarvoor betrokkene is veroordeeld als bedoeld in artikel 36e Sr?

Voordeel verkregen door middel van en/of uit baten van strafbaar feit waarvoor betrokkene is veroordeeld als bedoeld in artikel 36e Sr?

Het cassatiemiddel klaagt onder meer dat het oordeel van het hof dat de betrokkene wederrechtelijk voordeel heeft verkregen onbegrijpelijk is.

In de met deze ontnemingsprocedure verband houdende strafzaak is bewezen verklaard dat de verdachte zich heeft schuldig gemaakt aan – kort gezegd – het plegen van valsheid in geschrift en het opzettelijk deelnemen aan een criminele organisatie die tot oogmerk had het plegen van valsheid in geschrift.

Het oordeel van het hof dat de betrokkene een bedrag van € 40.378 aan wederrechtelijk voordeel heeft verkregen, is niet begrijpelijk. Uit de vaststellingen van het hof volgt immers niet zonder meer dat de betrokkene dit geldbedrag heeft ontvangen door middel van of uit de baten van de in de hoofdzaak bewezen verklaarde valsheid in geschrift en deelname aan een criminele organisatie die tot oogmerk had het plegen van valsheid in geschrift.

De klacht is gegrond.

De Hoge Raad vernietigt de uitspraak van het hof en wijst de zaak terug naar het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, opdat de zaak opnieuw wordt berecht en afgedaan.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:579

Zaaknummer: 18/04971

Rechters: W.A.M. van Schendel, Y. Buruma en A.E.M. Röttgering

Advocaten: W.H. Jebbink

Wetsartikelen: 36e Sr

RECHTSPRAAK

Is de beperking van het cassatieberoep toelaatbaar en kan uit bewijsmiddelen worden afgeleid dat verdachte een onroerende zaak in Oostenrijk heeft verworven?

Is de beperking van het cassatieberoep toelaatbaar en kan uit bewijsmiddelen worden afgeleid dat verdachte een onroerende zaak in Oostenrijk heeft verworven?

Het cassatiemiddel komt onder meer op tegen de bewezenverklaring van het onder 3 ten laste gelegde voor zover inhoudende dat de verdachte in de bewezen verklaarde periode de in de bewezenverklaring bedoelde onroerende zaak te Oostenrijk heeft verworven.

De klacht slaagt. De redenen daarvoor staan vermeld in de conclusie van de plaatsvervangend advocaat-generaal onder 15 tot en met 18.

De Hoge Raad vernietigt de uitspraak van het hof, maar uitsluitend wat betreft de beslissingen ter zake van het onder 3 ten laste gelegde en de strafoplegging, wijst de zaak terug naar het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, opdat de zaak ten aanzien daarvan opnieuw wordt berecht en afgedaan en verwerpt het beroep voor het overige.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:629

Zaaknummer: 18/04204

Rechters: W.A.M. van Schendel, A.L.J. van Strien en M.T. Boerlage

Advocaten: R.J. Baumgardt en P. van Dongen

Wetsartikelen: 420ter Sr

RECHTSPRAAK

Kernroljurisprudentie. Verzoek tot terugwijzing zaak naar rechtbank, nadat raadsman wegens uitloop andere zitting te laat is verschenen voor terechtzitting.

Kernroljurisprudentie. Verzoek tot terugwijzing zaak naar rechtbank, nadat raadsman wegens uitloop andere zitting te laat is verschenen voor terechtzitting.

Het cassatiemiddel klaagt over de afwijzing door het hof van het verzoek van de verdediging tot terugwijzing van de zaak naar de rechtbank.

Ingevolge artikel 423 lid 1 Sv behoort het hof, indien de hoofdzaak door de rechtbank is beslist en sprake is van een ter gelegenheid van de behandeling en beslissing van de zaak in eerste aanleg tot nietigheid leidend verzuim, na een nieuwe behandeling van de zaak in hoger beroep, de uitspraak van de eerste rechter te vernietigen, maar niet, vervolgens, de zaak terug te wijzen naar de eerste rechter op de grond dat de verdachte een aanleg heeft ontbeerd.

In sommige gevallen waarin de eerste rechter de hoofdzaak wel heeft beslist, kan het in artikel 423 lid 2 Sv besloten liggende beginsel dat een verdachte in aan hoger beroep onderworpen zaken aanspraak heeft op berechting in twee feitelijke instanties, in afwijking van de hiervoor bedoelde hoofdregel met zich brengen dat na vernietiging van het vonnis in eerste aanleg, de zaak wordt teruggewezen naar de eerste rechter. Naast de in artikel 423 lid 2 Sv geregelde gevallen is van een geval als hiervoor bedoeld sprake indien in eerste aanleg zich een zodanig gebrek heeft voorgedaan in de samenstelling van het gerecht dat de behandeling van de zaak niet heeft plaatsgevonden door een onpartijdige rechterlijke instantie als bedoeld in artikel 6 lid 1 EVRM alsmede wanneer de rechter ter terechtzitting in eerste aanleg aan de behandeling ten gronde niet had mogen toekomen omdat een van de overige personen die een kernrol vervullen bij het onderzoek ter terechtzitting aldaar niet is verschenen, terwijl hij niet op de bij de wet voorgeschreven wijze op de hoogte is gebracht van de dag van de terechtzitting en zich evenmin een omstandigheid heeft voorgedaan waaruit voortvloeit dat die dag hem tevoren bekend was. Tot zodanige personen dienen, naast de vertegenwoordiger van het openbaar ministerie, slechts de verdachte en diens raadsman te worden gerekend (vgl. HR 7 mei 1996,

ECLI:NL:HR:1996:ZDo442).

Het hof heeft het verzoek van de raadsman tot terugwijzing van de zaak naar de rechtbank afgewezen op de grond dat geen sprake is van een geval als bedoeld in artikel 423 lid 2 Sv en ook niet van een geval dat daarmee gelijk dient te worden gesteld. Gelet op wat onder 2.3 is vooropgesteld, getuigt dat oordeel niet van een onjuiste rechtsopvatting en is dat oordeel toereikend gemotiveerd.

Anders dan in de toelichting op het middel is betoogd, is daarbij niet van belang of in eerste aanleg het door de verdediging gedane verzoek tot uitstel of aanhouding van de behandeling van de zaak op toereikende gronden is afgewezen, nu uitgangspunt is dat vormverzuimen die zijn begaan gedurende de behandeling van de zaak in de eerste aanleg bij een voortbouwend appel doorgaans door de behandeling in appel zijn hersteld.

Het middel faalt.

De Hoge Raad verwerpt het beroep.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:756

Zaaknummer: 19/01638

Rechters: W.A.M. van Schendel, A.L.J. van Strien en A.E.M. Röttgering

Advocaten: H. Bakker

Wetsartikelen: 423 Sv

RECHTSPRAAK

Voorwaardelijk verzoek om onderzoekende deskundige van NFI en tweede, onafhankelijke deskundige te horen.

Voorwaardelijk verzoek om onderzoekende deskundige van NFI en tweede, onafhankelijke deskundige te horen.

Het cassatiemiddel klaagt onder meer dat het hof niet heeft beslist op een voorwaardelijk verzoek dat de verdediging op de terechtzitting in hoger beroep heeft gedaan om de onderzoekende deskundige van het NFI en een tweede, onafhankelijke deskundige te horen.

Het verzoek dat de verdediging heeft gedaan, is een verzoek tot het horen van deskundigen als bedoeld in artikel 315 Sv, in samenhang met artikel 299 en 328 Sv, zodat een uitdrukkelijke beslissing op dit verzoek was vereist. Dat geldt ook wanneer het verzoek voorwaardelijk is gedaan en, zoals in dit geval, de daaraan gestelde voorwaarde is vervuld. Noch het proces-verbaal van de terechtzitting in hoger beroep noch de uitspraak van het hof houdt een beslissing in op dit verzoek. Dat verzuim heeft op grond van artikel 330 Sv in samenhang met artikel 415 Sv nietigheid tot gevolg.

Het cassatiemiddel is in zoverre terecht voorgesteld.

De Hoge Raad vernietigt de uitspraak van het hof en wijst de zaak terug naar het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, zittingsplaats Arnhem, opdat de zaak opnieuw wordt berecht en afgedaan.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:772

Zaaknummer: 19/00026

Rechters: J. de Hullu, J.C.A.M. Claassens en M. Kuijer

Advocaten: Janssen, B.G. B.G. Janssen

Wetsartikelen: 315 Sv en 299 Sv

RECHTSPRAAK

Is het heimelijk filmen van ander aan te merken als belaging?

Is het heimelijk filmen van ander aan te merken als belaging?

Advocaat-generaal D.J.C. Aben heeft geconcludeerd tot verwerping van het beroep.

Het cassatiemiddel klaagt dat aan de vrijspraak van de aan de verdachte ten laste gelegde belaging een onjuiste rechtsopvatting omtrent ‘oogmerk die ander te dwingen iets te doen, niet te doen of te dulden dan wel vrees aan te jagen’ ten grondslag ligt, althans dat het hof die beslissing onbegrijpelijk heeft gemotiveerd.

Het hof heeft in dat verband vastgesteld dat de aangeefster – de achterbuurvrouw van de verdachte – in de periode van bijna twee jaren waarin zij heimelijk door de verdachte is gefilmd terwijl zij in de slaapkamer van haar woning was, zich niet bewust is geweest dat zij is gefilmd. Het hof heeft geoordeeld dat niet kan worden bewezen dat bij de verdachte sprake was van het oogmerk een ander te dwingen. Daartoe heeft het hof overwogen ‘dat het oogmerk van de verdachte niet kan worden afgeleid uit enkel heimelijke handelingen’ en dat ‘wanneer het slachtoffer niet op de hoogte is van dergelijke handelingen hij of zij op dat moment niet [kan] worden gedwongen om iets te doen, iets niet te doen of iets te dulden’ nu de verdachte ‘juist niet [heeft] beoogd dat aangeefster op enig moment zou merken dat zij werd gefilmd’.

Met deze redenering heeft het hof miskend dat in een geval als het onderhavige de heimelijkheid van de gedragingen van de verdachte er niet zonder meer aan in de weg behoeft te staan dat hij heeft gehandeld ‘met het oogmerk een ander te dwingen iets te dulden’. Het kan immers zijn dat de verdachte, door bewust en gedurende langere tijd heimelijk en onopgemerkt te filmen, heeft willen bewerkstelligen dat die ander zich niet kon verzetten tegen het gefilmd worden en aldus werd gedwongen dat filmen te dulden.

Aldus heeft het hof de vrijspraak van het onder 1 ten laste gelegde ontoereikend gemotiveerd.

Het middel slaagt.

De Hoge Raad vernietigt de uitspraak van het hof en wijst de zaak terug naar het gerechtshof

Arnhem-Leeuwarden, zittingsplaats Arnhem, opdat de zaak opnieuw wordt berecht en afgedaan.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:673

Zaaknummer: 18/05533

Rechters: W.A.M. van Schendel, Y. Buruma, V. van den Brink, E.S.G.N.A.I. van de Griend en J.C.A.M. Claassens

Wetsartikelen: 285b Sr

RECHTSPRAAK

Verontschuldigbare termijnoverschrijding op de grond dat vertaling mededeling verstekuitspraak van politierechter aan niet-Nederlandstalige verdachte had moeten worden verstrekt?

Verontschuldigbare termijnoverschrijding op de grond dat vertaling mededeling verstekuitspraak van politierechter aan niet-Nederlandstalige verdachte had moeten worden verstrekt?

Het cassatiemiddel klaagt over het oordeel van het hof dat de verdachte niet-ontvankelijk is in het hoger beroep.

Artikel 366 lid 1 Sv bepaalt dat de officier van justitie – behoudens de uitzonderingen die zijn vermeld in het tweede lid van artikel 366 Sv – de mededeling van het vonnis dat de beslissing van de rechtbank op grond van artikel 349, 351 of 352 lid 2 Sv bevat en dat buiten de aanwezigheid van de verdachte is uitgesproken, zo spoedig mogelijk aan de verdachte betekent. Die mededeling bevat tevens de in artikel 366 lid 3 Sv genoemde gegevens. Het vierde lid van artikel 366 Sv bepaalt dat aan de verdachte die de Nederlandse taal niet of onvoldoende beheerst, een schriftelijke vertaling van de mededeling in een voor hem begrijpelijke taal wordt verstrekt. Mede gelet op de hiervoor weergegeven wetsgeschiedenis beoogt deze regeling te waarborgen dat ook de verdachte die de Nederlandse taal niet of onvoldoende beheerst, in kennis wordt gesteld van de onderdelen van het vonnis die van belang zijn met het oog op de mogelijkheid van het instellen van hoger beroep.

De wet bepaalt in welke gevallen tegen een rechterlijke uitspraak een rechtsmiddel kan worden ingesteld en binnen welke termijn dit kan geschieden; die termijnen zijn van openbare orde. Overschrijding van de termijn voor hoger beroep door de verdachte betekent in de regel dat deze niet in dat hoger beroep kan worden ontvangen. Dit gevolg kan daaraan uitsluitend niet worden verbonden, indien sprake is van bijzondere, de verdachte niet toe te rekenen, omstandigheden welke de overschrijding van de termijn verontschuldigbaar doen zijn (vgl. HR 4 mei 2004, ECLI:NL:HR:2004:AO5706). Van zo'n geval kan sprake zijn indien de

verdachte in strijd met artikel 366 lid 4 Sv niet een schriftelijke vertaling van de mededeling als bedoeld in artikel 366 lid 1 en lid 3 Sv in een voor hem begrijpelijke taal heeft ontvangen (vgl. HR 8 oktober 2019, ECLI:NL:HR:2019:1534).

Het hof heeft vastgesteld dat de verdachte de Nederlandse taal onvoldoende beheerst en dat de mededeling van de uitspraak niet is vertaald. Gelet daarop is het oordeel van het hof dat de overschrijding van de beroepstermijn niet verontschuldigbaar is, niet zonder meer begrijpelijk. Daaraan doen niet af de vaststellingen van het hof dat de mededeling van de uitspraak hetzelfde parketnummer vermeldde als de inleidende dagvaarding, de verdachte geen andere Nederlandse strafzaken had lopen en de inleidende dagvaarding met de daarbij gevoegde bijsluiter met toelichting op de procedure wel was vertaald.

Het cassatiemiddel slaagt.

De Hoge Raad vernietigt de uitspraak van het hof en wijst de zaak terug naar het gerechtshof 's-Hertogenbosch, opdat de zaak opnieuw wordt berecht en afgedaan.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:770

Zaaknummer: 19/00594

Rechters: J. de Hullu, E.S.G.N.A.I. van de Griend, A.L.J. van Strien, M.J. Borgers en A.E.M. Röttgering

Advocaten: A.C.J. Lina

Wetsartikelen: 366 Sv

RECHTSPRAAK

Kan de rechtbank oordelen dat verzoek prematuur is gedaan gelet op mogelijkheid dat auto onder voorwaarden door douane wordt teruggegeven aan klager?

Kan de rechtbank oordelen dat verzoek prematuur is gedaan gelet op mogelijkheid dat auto onder voorwaarden door douane wordt teruggegeven aan klager?

Het cassatiemiddel klaagt over het oordeel van de rechtbank dat het verzoek om een geldelijke tegemoetkoming toe te kennen prematuur is gedaan.

Op grond van artikel 1:37 lid 8 Algemene douanewet (Adw) is de Minister van Financiën bevoegd een aan de Staat vervallen vervoermiddel onder door hem te stellen voorwaarden aan de eigenaar terug te geven. Indien op de voet van artikel 1:37 lid 1 en lid 5 Adw een klaagschrift is ingediend, vindt die vervallenverklaring plaats nadat het klaagschrift onherroepelijk ongegrond is verklaard. Door te oordelen dat het verzoek om een geldelijke tegemoetkoming prematuur is gedaan gelet op de mogelijkheid dat de auto onder voorwaarden door de douane wordt teruggegeven, heeft de rechtbank het vorenstaande miskend.

Het cassatiemiddel is terecht voorgesteld.

De Hoge Raad vernietigt de beschikking van de rechtbank, maar uitsluitend wat betreft de beslissing ten aanzien van het verzoek om een geldelijke tegemoetkoming, wijst de zaak terug naar de rechtbank Amsterdam, opdat de zaak ten aanzien daarvan opnieuw wordt behandeld en afgedaan en verwerpt het beroep voor het overige.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:755

Zaaknummer: 18/04039

Rechters: W.A.M. van Schendel, A.L.J. van Strien en M.T. Boerlage

Advocaten: K.Y. Ramdhan

Wetsartikelen: 552a Sv en 1:37 Adw

RECHTSPRAAK

Ontvankelijkheid cassatieberoep en oproeping van klaagster en raadsman voor behandeling in raadkamer?

Ontvankelijkheid cassatieberoep en oproeping van klaagster en raadsman voor behandeling in raadkamer?

Het cassatiemiddel klaagt dat de klaagster noch haar raadsman behoorlijk is opgeroepen voor de behandeling in raadkamer van 12 september 2018 van het namens de klaagster ingediende klaagschrift.

Het cassatiemiddel slaagt. De redenen daarvoor staan vermeld in de conclusie van de advocaat-generaal onder 4.2 tot en met 4.8.

De Hoge Raad verklaart het beroep niet-ontvankelijk wat betreft de beslissingen van de rechtbank ten aanzien van de in beslag genomen pinpas, het rijbewijs, de huissleutels, een telefoon van het merk Samsung, type S7, en een laptop, vernietigt de beschikking van de rechtbank voor het overige en wijst de zaak terug naar de rechtbank Rotterdam, opdat de zaak in zoverre opnieuw wordt behandeld en afgedaan.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:671

Zaaknummer: 18/05379

Rechters: J. de Hullu, M.J. Borger en J.C.A.M. Claassens

Advocaten: R.I. Takens

Wetsartikelen: 552a Sv

RECHTSPRAAK

Verzuim te beslissen over door verdachte gemaakte kosten in verband met vordering benadeelde partij.

Verzuim te beslissen over door verdachte gemaakte kosten in verband met vordering benadeelde partij.

Het cassatiemiddel klaagt dat het hof heeft verzuimd te beslissen over de door de verdachte gemaakte kosten in verband met de vordering van de benadeelde partij.

Op grond van artikel 592a (oud) Sv (vanaf 1 januari 2020: artikel 532 Sv) dient de rechter, indien zich een benadeelde partij in het geding heeft gevoegd, in zijn uitspraak tevens te beslissen over de kosten door de benadeelde partij en de verdachte gemaakt en ten behoeve van de tenuitvoerlegging nog te maken. Op grond van artikel 361 lid 6 Sv dient deze beslissing in de uitspraak te worden opgenomen. Aangezien zodanige beslissing in de uitspraak van het hof niet voorkomt, is het cassatiemiddel gegrond.

In het oordeel van het hof ligt besloten dat het geen gronden aanwezig heeft geacht om de benadeelde partij dan wel de verdachte te veroordelen in de kosten van de andere partij en dat het heeft verzuimd te bepalen dat de benadeelde partij en de verdachte ieder de eigen kosten dragen. De Hoge Raad zal dit verzuim herstellen.

De Hoge Raad vernietigt de uitspraak van het hof, maar uitsluitend voor zover het hof heeft verzuimd te beslissen dat de benadeelde partij en de verdachte ieder de eigen kosten dragen, bepaalt dat de benadeelde partij en de verdachte ieder de eigen kosten dragen en verwerpt het beroep voor het overige.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:762

Zaaknummer: 18/02800

Rechters: J. de Hullu, E.S.G.N.A.I. van de Griend en J.C.A.M. Claassens

Advocaten: H.M.W. Daamen

Wetsartikelen: 361 Sv, 532 Sv en 592a Sv (oud)

RECHTSPRAAK

Over het aanwezigheidsrecht en de omvang van de vertaalplicht.

Over het aanwezigheidsrecht en de omvang van de vertaalplicht.

Eerste middel

Het cassatiemiddel klaagt dat het hof het onderzoek ter terechtzitting van 16 december 2009 niet heeft geschorst 'teneinde de bij de tenlastelegging in eerste aanleg behorende mededelingen, alsmede een vertaling van deze mededelingen' aan de verdachte te doen toekomen.

Ter toelichting op het middel is aangevoerd dat uit de omstandigheden dat de verdachte geen vertaling van de inleidende dagvaarding en de daarbij behorende mededelingen heeft ontvangen en de raadsman in hoger beroep te kennen heeft gegeven niet te zijn gemachtigd, 'kan voortvloeien' dat de verdachte er niet mee bekend was dat hij een advocaat kon machtigen om namens hem het woord te voeren ter terechtzitting in hoger beroep.

De klacht dat geen vertaling van de bij de inleidende dagvaarding behorende mededelingen is ontvangen, mist dus feitelijke grondslag zodat het middel faalt.

De Hoge Raad vindt in hetgeen in de conclusie van de advocaat-generaal naar voren is gebracht met betrekking tot de vraag wat de verplichting van artikel 588 lid 2 (oud) Sv tot vertaling van de dagvaarding omvat, aanleiding tot het maken van de volgende opmerkingen.

Op grond van artikel 588 lid 2 (oud) Sv, thans artikel 36e lid 3 Sv, worden dagvaardingen, gericht aan de geadresseerde van wie de woon- of verblijfplaats in het buitenland bekend is, vertaald.

Mede gelet op wetsgeschiedenis gaat het daarbij om een 'integrale' vertaling. Daaronder moet worden verstaan een vertaling van de door het openbaar ministerie opgestelde dagvaarding met inbegrip van de mededelingen die – al dan niet op grond van een wettelijke verplichting – daarin zijn opgenomen dan wel daarbij zijn gevoegd.

Voor de vordering en oproeping als bedoeld in artikel 511b Sv in een ontnemingszaak die op de voet van artikel 36e lid 3 Sv wordt betekend door toezending aan het van de geadresseerde bekende woon- of verblijfadres in het buitenland, geldt hetzelfde.

Tweede middel

Het cassatiemiddel klaagt dat na de uitspraak van het arrest dat het hof bij verstek heeft gewezen, de redelijke termijn als bedoeld in artikel 6 lid 1 EVRM is overschreden.

Het cassatiemiddel klaagt terecht dat niet blijkt dat binnen een jaar na de uitspraak van het arrest van het hof een verstekmededeling is betekend en/of dat de verdachte is opgenomen in het opsporingsregister en/of dat het openbaar ministerie minimaal eenmaal per jaar heeft geprobeerd alsnog een verstekmededeling te betekenen. Bovendien doet de Hoge Raad uitspraak nadat meer dan twee jaren zijn verstreken na het instellen van het cassatieberoep. Een en ander brengt mee dat de redelijke termijn als bedoeld in artikel 6 lid 1 EVRM is overschreden. Dit moet leiden tot vermindering van de opgelegde gevangenisstraf van twee maanden.

Beslissing

De Hoge Raad vernietigt de uitspraak van het hof, maar uitsluitend wat betreft de duur van de opgelegde gevangenisstraf, vermindert deze in die zin dat deze een maand en twee weken beloopt en verwerpt het beroep voor het overige.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:771

Zaaknummer: 18/03962

Rechters: J. de Hullu, E.S.G.N.A.I. van de Griend, A.L.J. van Strien, M.J. Borgers en A.E.M. Röttgering

Advocaten: E.E.W.J. Maessen

Wetsartikelen: 366 Sv, 588 Sv (oud) en 6 EVRM

RECHTSPRAAK

Zijn de geldbedragen afkomstig uit valsheid in geschrift?

Zijn de geldbedragen afkomstig uit valsheid in geschrift?

Het cassatiemiddel klaagt onder meer over het oordeel van het hof dat de in de bewezenverklaring van 'van het plegen van witwassen een gewoonte maken' onder 4 genoemde geldbedragen afkomstig zijn uit valsheid in geschrift.

Voorwerpen kunnen in beginsel slechts worden aangemerkt als 'afkomstig (...) uit enig misdrijf' in de zin van artikel 420bis en 420ter Sr indien zij afkomstig zijn uit een misdrijf gepleegd voorafgaand aan de in artikel 420bis Sr genoemde delictsgedragingen. Voorwerpen 'met behulp waarvan' een misdrijf is begaan, zijn bovendien niet reeds daardoor 'afkomstig' uit enig misdrijf.

Het hof heeft vastgesteld dat de verdachte 'bemiddelingsfees' heeft ontvangen van personen die bij SNSPF waren aangebracht en dat zij in verband met die 'bemiddelingsfees' ook zelf betalingen heeft gedaan. Daarnaast heeft het hof vastgesteld dat bij deze betalingen gebruik is gemaakt van facturen met daarin valse omschrijvingen, waarbij die facturen zijn opgemaakt 'ten behoeve van de verzwegen omkoping en de bijbehorende betaalstroom en zijn bedoeld om deze betalingen een titel te verschaffen'. De bewezenverklaring onder 4 houdt daarbij in dat de verdachte een totaalbedrag van circa € 885.559,86 heeft ontvangen en vervolgens van die circa € 885.559,86 diverse gepreciseerde bedragen heeft betaald anderen.

Blijkens de hiervoor weergegeven bewijsvoering heeft het hof geoordeeld dat de in de bewezenverklaring vermelde geldbedragen afkomstig waren van valsheid in geschrift. Hierin ligt als oordeel van het hof besloten dat de in de bewezenverklaring vermelde bedragen (mede) uit valsheid in geschrift 'afkomstig' waren omdat de ontvangst en de betaling door de verdachte van de in de bewezenverklaring genoemde bedragen heeft plaatsgevonden met gebruikmaking van valse facturen. Dat oordeel getuigt echter van een onjuiste rechtsopvatting.

De klacht is gegrond.

De Hoge Raad vernietigt de uitspraak van het hof, maar uitsluitend wat betreft de beslissingen ter zake van het onder 4 ten laste gelegde en de strafoplegging, wijst de zaak terug naar het

gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, opdat de zaak ten aanzien daarvan opnieuw wordt berecht en afgedaan en verwerpt het beroep voor het overige.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:575

Zaaknummer: 18/04344

Rechters: W.A.M. van Schendel, Y. Buruma en A.E.M. Röttgering

Advocaten: D. Bektesevic en Wal, A.E. van der A.E. van der Wal

Wetsartikelen: 420ter Sr

RECHTSPRAAK

Herziening over het verspreiden van kinderporno naar aanleiding van een EHRM-arrest.

Herziening over het verspreiden van kinderporno naar aanleiding van een EHRM-arrest.

De aanvraag is gebaseerd op een naar aanleiding van een klacht van de aanvrager gedane uitspraak van het EHRM van 28 mei 2019, 23192/15, waarin is vastgesteld dat artikel 6 lid 1 en lid 3 onder c EVRM zijn geschonden in de procedure die tot de veroordeling heeft geleid.

Op een staat rust de verplichting tot het bieden van rechtsherstel indien het EHRM een schending van een verdragsregel heeft vastgesteld. Dit rechtsherstel kan geheel of gedeeltelijk in het kader van de met het oog daarop gewijzigde herzieningsprocedure gestalte krijgen (vgl. HR 27 september 2005, ECLI:NL:HR:2005:AS8858, r.o. 4.3 en 4.4).

Naar het oordeel van de Hoge Raad is, gelet op de door het EHRM geconstateerde schending van artikel 6 lid 1 en lid 3 onder c EVRM, herziening noodzakelijk met het oog op rechtsherstel. De aanvraag is dus in zoverre gegrond.

De Hoge Raad verklaart de aanvraag tot herziening gegrond, beveelt voor zover nodig de opschorting of schorsing van de tenuitvoerlegging van voormeld arrest van het gerechtshof en verwijst de zaak naar het gerechtshof Amsterdam, opdat de zaak op de voet van artikel 472 lid 1 Sv opnieuw zal worden berecht en afgedaan.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:632

Zaaknummer: 19/03985

Rechters: W.A.M. van Schendel, Y. Buruma en M.T. Boerlage

Advocaten: R.A. Korver

Wetsartikelen: 457 Sv

RECHTSPRAAK

Wat is de betekenis van het bestanddeel ‘lasthebber’ uit artikel 328ter Sr?

Wat is de betekenis van het bestanddeel ‘lasthebber’ uit artikel 328ter Sr?

Eerste middel

Het cassatiemiddel klaagt onder meer dat het hof een onjuiste uitleg heeft gegeven aan het in de tenlastelegging opgenomen aan artikel 328ter Sr ontleende bestanddeel ‘lasthebber’, althans dat het oordeel van het hof daarover onbegrijpelijk is.

Het cassatiemiddel berust op de opvatting dat voor de uitleg van het begrip ‘lasthebber’ in artikel 328ter Sr uitsluitend artikel 7:414 tot en met 7:424 BW bepalend zijn. Gelet op de wetsgeschiedenis, waaruit kan worden afgeleid dat de wetgever een ruime uitleg van dit begrip heeft beoogd, is deze opvatting onjuist.

Volgens de bewijsvoering heeft het hof vastgesteld dat [betrokkene 1] door SNS Property Finance BV (hierna: SNSPF) in het kader van een overeenkomst tot opdracht is aangesteld als directieadviseur en dat hij als externe medewerker werkzaam was op de afdeling Restructuring & Recovery van SNSPF. Gelet hierop getuigt het oordeel van het hof dat [betrokkene 1] in zijn relatie tot SNSPF als lasthebber in de zin van artikel 328ter Sr kan worden beschouwd, niet van een onjuiste rechtsopvatting. Het is evenmin onbegrijpelijk.

De klacht faalt.

Tweede middel

Het cassatiemiddel klaagt daarnaast over het oordeel van het hof dat de in de bewezenverklaring van ‘van het plegen van witwassen een gewoonte maken’ onder 13 genoemde geldbedragen afkomstig zijn uit niet-ambtelijke omkoping en valsheid in geschrift.

Het hof heeft vastgesteld dat de verdachte ‘bemiddelingsfees’ heeft ontvangen van personen die bij SNSPF waren aangebracht en dat hij in verband met die ‘bemiddelingsfees’ ook zelf

betalingen heeft gedaan. Daarnaast heeft het hof vastgesteld dat bij deze betalingen gebruik is gemaakt van facturen met daarin valse omschrijvingen, waarbij die facturen zijn opgemaakt 'ten behoeve van de verzwegen omkoping en de bijbehorende betaalstroom en zijn bedoeld om deze betalingen een titel te verschaffen'. De bewezenverklaring houdt daarbij in dat de verdachte een totaalbedrag van circa € 1.649.089,70 heeft ontvangen en dat hij vervolgens van die circa € 1.649.089,70 diverse gepreciseerde bedragen heeft betaald aan anderen en dat bij de ontvangst van de geldbedragen en de betaling daarvan telkens facturen zijn gebruikt. Het hof heeft geoordeeld dat dit totaalbedrag 'met behulp van medeplegen van niet-ambtelijke omkoping en valsheid in geschrift' is verkregen.

Voor zover het hof met dit oordeel tot uitdrukking heeft willen brengen dat de in de bewezenverklaring genoemde geldbedragen van misdrijf afkomstig zijn, (mede) omdat deze zijn verkregen uit het medeplegen van niet-ambtelijke omkoping, is dat oordeel niet zonder meer begrijpelijk. De verdachte is immers vrijgesproken van het onder 9 ten laste gelegde, dat ziet op passieve niet-ambtelijke omkoping van de verdachte door [betrokkene 4], [betrokkene 5], [betrokkene 2], [betrokkene 3], [medeverdachte 5] en [medeverdachte 4]. Uit de motivering van het hof blijkt ook niet dat de in de bewezenverklaring genoemde geldbedragen afkomstig zijn van (het medeplegen van) niet-ambtelijke omkoping door de verdachte of anderen dan de verdachte op andere wijze dan ten laste gelegd.

Voor zover het hof tot uitdrukking heeft willen brengen dat de geldbedragen (mede) afkomstig waren van het plegen van valsheid in geschrift, geldt het volgende. Het hof heeft kennelijk geoordeeld dat de in de bewezenverklaring vermelde bedragen (mede) uit valsheid in geschrift 'afkomstig' waren omdat de ontvangst en de betaling door de verdachte van de in de bewezenverklaring genoemde bedragen heeft plaatsgevonden met gebruikmaking van valse facturen. Dat oordeel getuigt echter, gelet op wat onder 3.3 is vooropgesteld, van een onjuiste rechtsopvatting.

De klacht is gegrond.

Beslissing

De Hoge Raad vernietigt de uitspraak van het hof, maar uitsluitend wat betreft de beslissingen ter zake van het onder 13 ten laste gelegde en de strafoplegging, wijst de zaak terug naar het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, opdat de zaak ten aanzien daarvan opnieuw wordt berecht en afgedaan en verwerpt het beroep voor het overige.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:572

Zaaknummer: 18/04339

Rechters: W.A.M. van Schendel, Y. Buruma en A.E.M. Röttgering

Advocaten: D. Bektesevic en Wal, A.E. van der A.E. van der Wal

Wetsartikelen: 328ter Sr, 42obis Sr en 7:414 tot en met 7:424

RECHTSPRAAK

Zijn de geldbedragen afkomstig uit enig misdrijf?

Zijn de geldbedragen afkomstig uit enig misdrijf?

Het cassatiemiddel klaagt onder meer over het oordeel van het hof dat de in de bewezenverklaring van ‘van het plegen van witwassen een gewoonte maken’ genoemde geldbedragen afkomstig zijn uit valsheid in geschrift.

Voorwerpen kunnen in beginsel slechts worden aangemerkt als ‘afkomstig (...) uit enig misdrijf’ in de zin van de artikelen 420bis en 420ter Sr indien zij afkomstig zijn uit een misdrijf gepleegd voorafgaand aan de in artikel 420bis Sr genoemde delictsgedragingen. Voorwerpen ‘met behulp waarvan’ een misdrijf is begaan, zijn bovendien niet reeds daardoor ‘afkomstig’ uit enig misdrijf.

Het hof heeft vastgesteld dat de verdachte ‘bemiddelingsfees’ heeft ontvangen van personen die bij SNSPF waren aangebracht. Daarnaast heeft het hof vastgesteld dat bij deze betalingen gebruik is gemaakt van facturen met daarin valse omschrijvingen, waarbij die facturen zijn opgemaakt ‘ten behoeve van de verzwegen omkoping en de bijbehorende betaalstroom en zijn bedoeld om deze betalingen een titel te verschaffen’. De bewezenverklaring onder 5 houdt daarbij in dat de verdachte een totaalbedrag van circa € 324.927,15 heeft ontvangen van [medeverdachte 8].

Blijkens de hiervoor weergegeven bewijsvoering heeft het hof geoordeeld dat de in de bewezenverklaring onder 5 vermelde geldbedragen afkomstig waren van valsheid in geschrift. Hierin ligt als oordeel van het hof besloten dat de in de bewezenverklaring vermelde bedragen (mede) uit valsheid in geschrift ‘afkomstig’ waren omdat de ontvangst en de betaling door de verdachte van de in de bewezenverklaring genoemde bedragen heeft plaatsgevonden met gebruikmaking van valse facturen. Dat oordeel getuigt echter van een onjuiste rechtsopvatting.

De klacht is gegrond.

De Hoge Raad vernietigt de uitspraak van het hof, maar uitsluitend wat betreft de beslissingen ter zake van het onder 5 ten laste gelegde en de strafoplegging, wijst de zaak terug naar het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, opdat de zaak ten aanzien daarvan opnieuw wordt berecht

en afgedaan en verwerpt het beroep voor het overige.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:571

Zaaknummer: 18/03558

Rechters: W.A.M. van Schendel, Y. Buruma en A.E.M. Röttgering

Advocaten: J. Boksem

Wetsartikelen: 42obis en 42oter

RECHTSPRAAK

Zijn de geldbedragen afkomstig uit valsheid in geschrift?

Zijn de geldbedragen afkomstig uit valsheid in geschrift?

Het cassatiemiddel klaagt onder meer over het oordeel van het hof dat de in de bewezenverklaring van 'van het plegen van witwassen een gewoonte maken' genoemde geldbedragen afkomstig zijn uit valsheid in geschrift.

Voorwerpen kunnen in beginsel slechts worden aangemerkt als 'afkomstig (...) uit enig misdrijf' in de zin van artikel 420bis en 420ter Sr indien zij afkomstig zijn uit een misdrijf gepleegd voorafgaand aan de in artikel 420bis Sr genoemde delictsgedragingen. Voorwerpen 'met behulp waarvan' een misdrijf is begaan, zijn bovendien niet reeds daardoor 'afkomstig' uit enig misdrijf.

Het hof heeft vastgesteld dat de verdachte 'bemiddelingsfees' heeft ontvangen van personen die bij SNSPF waren aangebracht en dat zij in verband met die 'bemiddelingsfees' ook zelf betalingen heeft gedaan. Daarnaast heeft het hof vastgesteld dat bij deze betalingen gebruik is gemaakt van facturen met daarin valse omschrijvingen, waarbij die facturen zijn opgemaakt 'ten behoeve van de verzwegen omkoping en de bijbehorende betaalstroom en zijn bedoeld om deze betalingen een titel te verschaffen'. De bewezenverklaring onder 3 houdt daarbij in dat de verdachte een totaalbedrag van circa € 763.529,98 heeft ontvangen en dat hij diverse gepreciseerde bedragen heeft betaald anderen.

Blijkens de hiervoor weergegeven bewijsvoering heeft het hof geoordeeld dat de in de bewezenverklaring onder 3 vermelde geldbedragen afkomstig waren van valsheid in geschrift. Hierin ligt als oordeel van het hof besloten dat de in de bewezenverklaring vermelde bedragen (mede) uit valsheid in geschrift 'afkomstig' waren omdat de ontvangst en de betaling door de verdachte van de in de bewezenverklaring genoemde bedragen heeft plaatsgevonden met gebruikmaking van valse facturen. Dat oordeel getuigt echter van een onjuiste rechtsopvatting.

De klacht is gegrond.

De Hoge Raad vernietigt de uitspraak van het hof, maar uitsluitend wat betreft de beslissingen ter zake van het onder 3 ten laste gelegde en de strafoplegging, wijst de zaak terug naar het

gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, opdat de zaak ten aanzien daarvan opnieuw wordt berecht en afgedaan en verwerpt het beroep voor het overige.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:573

Zaaknummer: 18/04341

Rechters: W.A.M. van Schendel, Y. Buruma en A.E.M. Röttgering

Advocaten: D. Bektesevic en Wal, A.E. van der A.E. van der Wal

Wetsartikelen: 420ter Sr

RECHTSPRAAK

Cassatie in het belang der wet. Euthanasie op demente patiënt, strafzaak.

Cassatie in het belang der wet. Euthanasie op demente patiënt, strafzaak.

Het gaat in deze zaak om de strafrechtelijke vervolging van een arts die euthanasie heeft toegepast op een patiënt die leed aan voortgeschreden dementie. De rechtbank heeft geoordeeld dat de arts zorgvuldig heeft gehandeld en daarom niet strafbaar was. Naar aanleiding van dit oordeel heeft de procureur-generaal cassatieberoep in het belang van de wet ingesteld, om de Hoge Raad in staat te stellen enkele rechtsvragen op dit gebied te beantwoorden.

Algemene overwegingen van de Hoge Raad

Het verzoek om levensbeëindiging

De kern van de in artikel 293 Sr en in de Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding (Wtl) neergelegde wettelijke regeling van euthanasie houdt in dat een arts die het leven van een patiënt op diens uitdrukkelijk en ernstig verlangen beëindigt, niet strafbaar is als de arts daarbij voldoet aan de zorgvuldigheidseisen van artikel 2 Wtl en de mededelingsplicht van artikel 7 lid 2 Wet op de lijkbezorging. Zoals naar voren komt uit de geschiedenis van de totstandkoming van de Wtl, wordt de grondslag van deze niet-strafbare levensbeëindiging in essentie gevonden in het uitdrukkelijke verzoek daartoe van de patiënt. Dit verzoek moet vrijwillig, weloverwogen en duurzaam zijn.

Artikel 2 lid 2 Wtl bepaalt dat een arts ook aan een eerdere schriftelijke verklaring van een patiënt, inhoudende een verzoek om levensbeëindiging, gevolg kan geven. Die mogelijkheid is beperkt tot gevallen waarin de patiënt van zestien jaren of ouder niet langer meer in staat is zijn wil te uiten, maar hij deze schriftelijke verklaring heeft afgelegd toen hij nog wel tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake in staat was, dus vóórdat hij in die staat geraakte. Uit de geschiedenis van de totstandkoming van de Wtl blijkt dat het in die gevallen de bedoeling is dat de arts dit eerder vastgelegde schriftelijke verzoek – als het voldoet aan de

gestelde voorwaarden – kan beschouwen als overeenstemmend met de wil van de patiënt.

Schriftelijke verklaring, inhoudende een verzoek om levensbeëindiging in geval van dementie

De eerste vraag die uit de vordering van de procureur-generaal naar voren komt, is of een arts ook in de situatie waarin voortgeschreden dementie veroorzaakt dat de patiënt niet meer in staat is zijn wil te uiten in de hiervoor bedoelde zin, gevolg kan geven aan een eerder vastgelegd schriftelijk verzoek om levensbeëindiging als bedoeld in artikel 2 lid 2 Wtl. Die vraag moet in beginsel bevestigend worden beantwoord. De wet stelt als eis voor het gevolg geven aan een zodanig verzoek dat de patiënt niet meer in staat is zijn wil te uiten, zonder te onderscheiden wat de mogelijke oorzaak is van dit ingetreden onvermogen tot het uiten van een wil. De omstandigheid dat dit onvermogen wordt veroorzaakt door dementie, staat er derhalve niet aan in de weg dat een arts in beginsel en met inachtneming van al het navolgende gevolg kan geven aan een verzoek dat is vastgelegd toen de patiënt nog wel tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake in staat was. Uit de geschiedenis van de totstandkoming van de Wtl blijkt ook nadrukkelijk dat de wetgever ook dementie voor ogen had als mogelijke oorzaak van het niet meer kunnen vormen en uiten van een wil als bedoeld in artikel 2 lid 2 Wtl.

Als niet zonder meer kan worden vastgesteld dat de situatie van het niet meer kunnen vormen en uiten van een in dit verband relevante wil zich daadwerkelijk voordoet, kan een eerder schriftelijk verzoek niet in de plaats treden van het dan vereiste, op de actuele wil van de patiënt gebaseerde verzoek om levensbeëindiging. Een eerder vastgelegd schriftelijk verzoek kan dan hooguit dienen ter ondersteuning of verduidelijking van een actueel verzoek van de patiënt.

Het behoort tot de taak van de arts om te onderzoeken of de patiënt niet meer in staat is een met betrekking tot zijn levensbeëindiging relevante wil te vormen en te uiten. De enkele omstandigheid dat de patiënt nog wel in staat is woorden te uiten, staat er op zich niet aan in de weg dat de arts tot de conclusie kan komen dat die situatie is ingetreden, zodat een op deze situatie toegesneden schriftelijk verzoek tot de daarin verzochte levensbeëindiging zou kunnen leiden.

De zorgvuldigheidseisen die van overeenkomstige toepassing zijn

Uit de wettelijke regeling volgt dat in de daar bedoelde situatie een schriftelijke verklaring houdende een verzoek om levensbeëindiging op zichzelf niet volstaat. Indien de arts aan een dergelijk verzoek gevolg wil geven, zal hij de overtuiging moeten hebben dat aan die zorgvuldigheidseisen is voldaan. Uit de geschiedenis van de totstandkoming van de Wtl blijkt dat deze eisen bij toepassing van artikel 2 lid 2 Wtl ‘zoveel als feitelijk mogelijk is’ moeten

worden uitgelegd en toegepast overeenkomstig de inhoud van deze eisen in gevallen waarin de levensbeëindiging plaatsvindt op basis van een actueel verzoek.

In het algemeen geldt dat slechts van een zorgvuldige levensbeëindiging sprake zal zijn als deze realiteit en de consequenties daarvan onder ogen zijn gezien. Het gaat hier immers om de – in de wetsgeschiedenis als ‘bijzonder’ aangeduide – situatie waarin de nakoming van de zorgvuldigheidseisen ook compensatie moet bieden voor het onvermogen van de patiënt om nog langer zelf zijn wil te vormen en te uiten. Meer in het bijzonder geldt daarom ten aanzien van de verschillende zorgvuldigheidseisen het navolgende.

De eis onder a over de overtuiging dat er sprake was van een vrijwillig en weloverwogen verzoek

In de eerste plaats brengt deze eis mee dat de arts tot de overtuiging moet zijn gekomen dat de patiënt het verzoek destijds vrijwillig en weloverwogen – waarin gelet op artikel 2 lid 2 Wtl mede besloten ligt: terwijl hij nog tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake in staat was – heeft gedaan.

Verder brengt deze eis mee dat de arts vaststelt dat de actuele situatie waarin de patiënt zich bevindt (mede) is begrepen in het schriftelijke verzoek en dat aldus is voldaan aan de voorwaarden waaronder de patiënt schriftelijk heeft verzocht over te gaan tot levensbeëindiging.

De arts moet bedacht zijn op met het verzoek om levensbeëindiging strijdige contra-indicaties uit de periode nadat de patiënt het verzoek heeft vastgelegd, met name in de vorm van niet met dit verzoek overeenstemmende uitingen van de patiënt. Deze contra-indicaties kunnen eraan in de weg staan dat aan het verzoek gevolg kan worden gegeven.

Ook contra-indicaties afkomstig uit de periode na het moment waarop de patiënt door voortgeschreden dementie niet meer in staat is zijn wil te vormen en te uiten, kunnen in dit verband van belang zijn. In deze situatie kunnen zij niet meer rechtstreeks worden opgevat als een wilsuiting expliciet gericht op het intrekken of aanpassen van het eerdere verzoek, maar wel als een indicatie die, in samenhang met het hele ziektebeeld en gedrag van de patiënt, relevant is voor de beoordeling van de actuele lichamelijke en geestelijke gesteldheid van de patiënt.

De eis onder b over de overtuiging dat er sprake was van uitzichtloos en ondraaglijk lijden

Aan een verzoek kan alleen gevolg worden gegeven als sprake is van uitzichtloos en ondraaglijk lijden. Dat is niet anders in gevallen waarin de patiënt lijdt aan dementie. Ook in die gevallen moet dus op het moment waarop de inwilliging van het verzoek aan de orde is,

sprake zijn van uitzichtloos en ondraaglijk lijden van de patiënt.

Als mogelijke voorbeelden van gevallen waarin sprake kan zijn van ondraaglijk lijden, zijn in de eerste plaats aan de orde gevallen waarin de demente patiënt, afgezien van zijn dementie, lijdt aan een andere aandoening, die fysiek ondraaglijk lijden veroorzaakt.

In de tweede plaats is aan de orde dat er aanleiding kan zijn tot de inwilliging van een verzoek om levensbeëindiging, indien uit de concrete situatie waarin de demente patiënt verkeert, is af te leiden dat deze ondraaglijk lijdt onder uiterst onaangename fysieke gevolgen van zijn dementie. Daarbij werden als voorbeelden genoemd hevige pijn als gevolg van ernstige doorligwonden, of hevige benauwdheid als gevolg van herhaalde, therapieresistente longontsteking door verslikken.

In de derde plaats is daarbij ook genoemd de situatie waarin de patiënt zich, als gevolg van de voortgeschreden dementie, bevindt in de toestand die hijzelf in zijn wilsverklaring als ondraaglijk lijden heeft aangemerkt en waarbij uit het bestendig gedrag van de patiënt kan worden afgeleid dat hij – ondanks het ontbreken van fysieke aandoeningen in de hiervoor bedoelde zin – daadwerkelijk ondraaglijk lijdt. Daarbij zijn in de parlementaire geschiedenis genoemd als voorbeelden waaruit dit lijden kan worden afgeleid: verdriet, eten wegslaan, drinken weigeren, zich afwenden of andere signalen waaruit blijkt dat de patiënt ‘vreselijk lijdt’.

Hieruit volgt dat wanneer in de hiervoor als derde aangeduide situatie geen sprake is van signalen die duiden op actueel lijden, de enkele omstandigheid dat de patiënt op voorhand in zijn schriftelijke wilsverklaring zijn (verwachte) lijden als gevolg van zijn in de toekomst voortgeschreden dementie heeft aangemerkt als ondraaglijk, niet volstaat voor de conclusie dat nadien, in die toestand van voortgeschreden dementie, daadwerkelijk sprake is van actueel ondraaglijk lijden. Dat neemt niet weg dat die omstandigheid wel kan meewegen bij de beantwoording van de vraag of sprake is van actueel ondraaglijk lijden. De beantwoording van die vraag vergt echter steeds ook een zorgvuldige beoordeling van de actuele toestand van de patiënt op basis van alle omstandigheden van het concrete geval.

De eis onder c over de voorlichting van de patiënt over de situatie waarin deze zich bevond en over diens vooruitzichten

In de hier aan de orde zijnde situatie brengt deze zorgvuldigheidseis mee dat de arts zich een beeld moet hebben gevormd van de omstandigheden waaronder het verzoek destijds is gedaan, in die zin dat hij tot de overtuiging moet zijn gekomen dat de patiënt op het moment dat hij het schriftelijke verzoek vastlegde, voldoende was ingelicht over de betekenis en de (mogelijke, toekomstige) consequenties daarvan.

Daarnaast brengt deze eis mee dat de arts, binnen de beperkingen die het onvermijdelijke gevolg zijn van de toestand van de patiënt en tenzij duidelijk is dat die beperkingen meebrengen dat dit onmogelijk is, zich inspant om betekenisvol te communiceren met de patiënt over zijn situatie en vooruitzichten, in het bijzonder ook in verband met de hiervoor besproken eisen onder a en b.

De eis onder d over de met de patiënt bereikte overtuiging dat er voor de situatie waarin deze zich bevond geen redelijke andere oplossing was

De eis dat de arts met de patiënt tot de overtuiging is gekomen dat er voor de situatie waarin de patiënt zich bevond geen redelijke andere oplossing was, houdt in dat de arts, op het moment dat het mogelijk gevolg geven aan het schriftelijk vastgelegde verzoek aan de orde is, de overtuiging moet hebben dat er zowel naar medisch inzicht, als in het licht van het schriftelijke verzoek van de patiënt, geen redelijke andere oplossing is voor de actuele situatie waarin de patiënt zich bevindt.

Met betrekking tot de patiënt geldt in geval van voortgeschreden dementie dat deze eis geen betrekking meer kan hebben op zijn actuele overtuiging. Wat betreft zijn overtuiging ten tijde van het vastleggen van zijn verzoek geldt dat doorgaans reeds uit het schriftelijke verzoek zelf of uit de omstandigheden waaronder het destijds is vastgelegd naar voren komt dat de patiënt (het ontbreken van) redelijke andere oplossingen voor de in de schriftelijke verklaring omschreven situatie waarin hij om levensbeëindiging verzoekt, in ogenschouw heeft genomen en heeft betrokken in de beslissing het schriftelijk verzoek op te stellen.

Ook de eis onder e over het raadplegen van ten minste één onafhankelijke arts geldt onverminderd.

Ook de eis onder f van medisch zorgvuldig handelen bij de daadwerkelijke uitvoering van de levensbeëindiging geldt onverminderd, met inachtneming van de bijzonderheden van de hier aan de orde zijnde situatie.

Toetsing rechter

De wetgever heeft gekozen voor een wettelijk stelsel waarbinnen de beoordeling van een levensbeëindiging op verzoek van de patiënt door een arts, primair buiten het strafrecht plaatsvindt door gespecialiseerde Regionale Toetsingscommissies Euthanasie. Bij de beoordeling van de zorgvuldigheid van het medisch handelen van de arts gelden ten aanzien van de grenzen waarbinnen dat medisch handelen moet plaatsvinden de inzichten en normen van medische professionals. Voor zover een geval van levensbeëindiging op verzoek van de patiënt door een arts leidt tot strafrechtelijke vervolging, kan de strafrechter uitleg geven aan

de wettelijke regeling, maar past hem een terughoudende opstelling bij de beantwoording van de vraag welk medisch handelen binnen dit kader aanvaardbaar is.

Afgezien hiervan brengt ook de omstandigheid dat ieder medisch handelen van een arts, dus ook zijn handelingen in het kader van een levensbeëindiging op verzoek, aan het medisch tuchtrecht is onderworpen, mee dat strafvervolgning niet steeds de meest aangewezen reactie is op een mogelijk geval van onzorgvuldig medisch handelen in het kader van een levensbeëindiging op verzoek van de patiënt door een arts.

Beoordeling van de uitspraak van de rechtbank

Uitdrukkelijk en ernstig verlangen vs. vrijwillig en weloverwogen verzoek

De rechtbank heeft terecht tot uitgangspunt genomen dat de begrippen ‘uitdrukkelijk en ernstig verlangen’ in artikel 293 lid 1 Sr en ‘vrijwillig en weloverwogen verzoek’ in artikel 2 lid 1 onder a Wtl onderling verschillen. Hieraan kon de rechtbank het oordeel verbinden dat ook in gevallen waarin niet kan worden vastgesteld dat sprake is van een ‘vrijwillig en weloverwogen verzoek’, een eerder vastgelegde wilsverklaring de conclusie kan rechtvaardigen dat de arts desondanks handelde op het in artikel 293 lid 1 Sr bedoelde ‘uitdrukkelijk en ernstig verlangen’ van de patiënt.

De rechtbank heeft de door de patiënt in 2012 en 2015 schriftelijk vastgelegde ‘dementieclausules’ beoordeeld in hun onderlinge samenhang en in samenhang met het in 2012 vastgelegde euthanasieverzoek van de patiënt. Op basis daarvan heeft de rechtbank geoordeeld dat daaruit onmiskenbaar naar voren komt dat de patiënt om euthanasie verzocht in het geval zij zou worden opgenomen in een verpleeghuis en zij niet meer in staat zou zijn haar wil te vormen en te uiten, en voorts dat de patiënt, in geval van zo’n opname, de regie over het moment van euthanasie ondubbelzinnig uit handen heeft willen geven aan een arts.

Dat oordeel – dat de rechtbank mede daarop heeft gebaseerd dat het verzoek van de patiënt bij een andere uitleg iedere zin zou verliezen – geeft niet blijk van een onjuiste opvatting.

Zorgvuldigheidseisen

Met betrekking tot de zorgvuldigheidseis van artikel 2 lid 1 onder a Wtl heeft de rechtbank overwogen ‘dat blijkens de wetsgeschiedenis de arts in geval van wilsonbekwaamheid en diepe dementie van een patiënt – hetgeen in de onderhavige situatie het geval is – de vereiste overtuiging dat sprake is van een vrijwillig en weloverwogen verzoek zal moeten krijgen op basis van zijn eigen beoordeling van het medische dossier en de concrete situatie van de patiënt, overleg met andere hulpverleners die met de patiënt een behandelrelatie hebben of

hadden en overleg met familie en naasten, nu mondelinge verificatie van zijn wensen en lijden niet mogelijk is'. Voorts heeft de rechtbank geoordeeld dat, 'gelet op het feit dat de patiënte haar wil niet meer coherent kenbaar kon maken, [de arts] geen contra indicaties hoefde te zien in de tegenstrijdige uitlatingen van de patiënte omtrent haar levens- of juist stervenswens'.

Uit het voorgaande blijkt dat in gevallen waarin is vastgesteld dat sprake is van de in artikel 2 lid 2 Wtl bedoelde situatie waarin de patiënt niet meer tot het vormen en uiten van een wil in staat is, uitingen van de patiënt niet meer kunnen worden opgevat als een wilsuiting expliciet gericht op het intrekken of aanpassen van het eerdere verzoek. Daarbij is echter ook overwogen dat verbale of andere uitingen van de patiënt wel degelijk van wezenlijk belang kunnen zijn, zowel bij de beoordeling van mogelijke contra-indicaties als bij de beoordeling van het actuele lijden van de patiënt. Zoals blijkt uit de overwegingen van de rechtbank – die bij de bespreking van de zorgvuldigheidseisen onder a en b telkens heeft benadrukt dat de arts daarbij alle omstandigheden in ogenschouw moet nemen en die heeft vastgesteld dat de patiënt niet meer in staat was een coherente wil te uiten en dat haar uitlatingen tegenstrijdig waren – heeft de rechtbank dat niet miskend. In die zin geven oordelen van de rechtbank niet blijk van een onjuiste rechtsopvatting. In verband met haar oordeel over mogelijke contra-indicaties is nog van belang dat de rechtbank weliswaar heeft vastgesteld dat de patiënt meerdere malen heeft gezegd dat zij (nu nog) niet dood wilde, maar ook dat uit observaties en beeldmateriaal naar voren komt dat de patiënt het overgrote deel van de dag tekenen vertoonde van agitatie, onrust, stress, angst, verdriet, boosheid en paniek, dat zij veel huilde en dat zij veelvuldig zei dat ze het vreselijk vond, dat zij eraan kapot ging en (tot wel twintig keer per dag) dat zij dood wilde. Verder is in deze context relevant dat uit de vaststellingen van de rechtbank blijkt dat het schriftelijke verzoek van de patiënt aandacht vraagt voor haar wens 'menswaardig afscheid' te nemen voordat haar 'kwaliteit van leven' wordt aangetast door een opname, en dat de rechtbank onder meer heeft vastgesteld dat de patiënt na haar opname in de instelling over de gangen doolde, ook 's nachts, dat zij op de ramen en deuren bonkte tot haar handen pijn deden, dat zij willekeurige mensen aanklampte, wat regelmatig leidde tot fysieke conflicten met medebewoners, en dat er sprake was van fysieke ontluistering van haar persoon en grote afhankelijkheid.

Marginale toetsing

De rechtbank heeft verder geoordeeld dat de vaststelling of sprake is van ondraaglijk lijden een aan de arts voorbehouden medisch-professioneel oordeel is, waarvan de beoordeling door de rechter neerkomt op een marginale toetsing van de vraag of de arts in redelijkheid tot de conclusie kon komen dat sprake was van ondraaglijk lijden. Op basis daarvan heeft de rechtbank geoordeeld dat het professionele oordeel van de arts over het lijden van de patiënt

op een zorgvuldige wijze tot stand is gekomen. Deze oordelen geven niet blijk van een onjuiste rechtsopvatting.

Ook het oordeel van de rechtbank met betrekking tot de zorgvuldigheid van de uitvoering van de levensbeëindiging geeft niet blijk van een onjuiste rechtsopvatting.

Het voorgaande betekent dat de hier besproken beslissingen van de rechtbank niet blijk geven van een onjuiste rechtsopvatting. Voor zover de vordering anders luidt, faalt zij.

Beslissing

De Hoge Raad verwerpt het beroep.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:712

Zaaknummer: 19/04910

Rechters: W.A.M. van Schendel, V. van den Brink, E.S.G.N.A.I. van de Griend, M.J. Borgers en C.H. Sieburgh

Wetsartikelen: 293 Sr en 2 Wtl

RECHTSPRAAK

Cassatie in het belang van de wet. Euthanasie op demente patiënt, tuchtzaak.

Cassatie in het belang van de wet. Euthanasie op demente patiënt, tuchtzaak.

Het gaat in deze zaak om een beslissing van het Centraal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg (hierna: CTG) over een arts die euthanasie heeft toegepast op een patiënt die leed aan voortgeschreden dementie. Het CTG heeft geoordeeld dat de arts niet heeft voldaan aan de zorgvuldigheidseisen van artikel 2 lid 1 aanhef en onder a en f Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding (Wtl), en heeft de arts de maatregel van waarschuwing opgelegd. Naar aanleiding van dit oordeel heeft de procureur-generaal cassatieberoep in het belang van de wet ingesteld.

Het door het CTG gehanteerde beoordelingskader

Het middel klaagt onder meer dat het oordeel van het CTG blijk geeft van een te beperkt en dus onjuist toetsingskader.

Het CTG heeft, kort gezegd, geoordeeld dat het bij de beantwoording van 'de vraag of een arts heeft gehandeld overeenkomstig de zorgvuldigheidseisen zoals vastgelegd in artikel 2 Wtl' het oordeel van de RTE tot uitgangspunt moet nemen.

Voor zover het CTG daarmee heeft geoordeeld dat hij in een concreet aan hem voorgelegd geval als tuchtrechter voor de gezondheidszorg niet de bevoegdheid of vrijheid heeft tot een eigen, onafhankelijk oordeel te komen over de door hem te beantwoorden vraag of de arts in het desbetreffende geval heeft gehandeld in strijd met de in artikel 47 lid 1 Wet BIG bedoelde maatstaf, geeft dit oordeel blijk van een onjuiste, want te beperkte rechtsopvatting. Ook in de gevallen waarin de tuchtrechtelijke procedure een vervolg is op het oordeel van een RTE dat de arts niet heeft gehandeld overeenkomstig de zorgvuldigheidseisen van artikel 2 lid 1 Wtl, heeft de tuchtrechter de taak om – binnen de kaders van de tuchtrechtelijke procedure en de daaruit voortvloeiende procedurele waarborgen – tot een zelfstandig oordeel te komen omtrent de vraag of, kort gezegd, het beroepsmatig handelen van de arts is gebleven binnen de

grenzen van een redelijk bekwame beroepsuitoefening, en dus of dit handelen niet in strijd is met de in artikel 47 lid 1 Wet BIG bedoelde maatstaf. Het voorgaande staat er overigens niet aan in de weg dat de tuchtrechter bij zijn beoordeling van het beroepsmatig handelen van de arts betekenis kan toekennen aan het eerdere, overeenkomstig artikel 8 en 9 Wtl tot stand gekomen oordeel van de RTE over het al dan niet handelen overeenkomstig de zorgvuldigheidseisen van artikel 2 lid 1 Wtl.

Dat het CTG daarnaast heeft overwogen dat zijn oordeel over de inhoud van de met betrekking tot de zorgvuldigheidseisen van artikel 2 lid 1 Wtl te hanteren norm of standaard doorgaans samenvalt met ‘de door de RTE’s gehanteerde toetsingskaders’, leidt niet tot een ander oordeel. Deze algemene toetsingskaders – waarbij het in het bijzonder gaat om de hiervoor genoemde EuthanasieCode 2018 – geven immers geen antwoord op de door de tuchtrechter in de tuchtrechtelijke procedure te beantwoorden vraag of de arts in het desbetreffende geval heeft gehandeld in strijd met de in artikel 47 lid 1 Wet BIG bedoelde maatstaf.

De hierop betrekking hebbende klachten slagen.

Uitleg van de schriftelijke wilsverklaring

Het middel klaagt onder meer over het oordeel van het CTG dat de schriftelijke verklaringen van de patiënt niet voldoen aan de eisen van artikel 2 lid 1 aanhef en onder a Wtl.

De opvatting van het RTG en het CTG dat er, in lijn met het oordeel van de RTE, ‘in beginsel geen ruimte [is] voor interpretatie’ van een schriftelijk verzoek, is volgens de Hoge Raad niet juist. De enkele omstandigheid dat de arts het verzoek of de verzoeken moet interpreteren om tot een zinvolle uitleg daarvan te komen, staat aan de rechtsgeldigheid van het verzoek of de verzoeken niet in de weg. De hierop betrekking hebbende klacht slaagt.

Uit het voorgaande volgt verder dat de klacht ook slaagt voor zover de beslissing van het CTG steunt op het oordeel van het RTG dat de verzoeken niet rechtsgeldig zijn omdat zij ‘tegenstrijdigheden bevatten ten aanzien van het moment waarop patiënte de levensbeëindiging uitgevoerd zou willen zien’. In dat verband is van belang dat het CTG er met het RTG van uit is gegaan dat de patiënt het moment waarop zij ‘in een verpleegtehuis voor demente bejaarden moet worden opgenomen’ heeft aangewezen als het moment waarop zij de levensbeëindiging uitgevoerd zou willen zien, alsmede dat die opname plaatsvond op 3 maart 2016. De duidelijkheid van die aanwijzing wordt niet aangetast door de daarnaast door het CTG en het RTG in aanmerking genomen omstandigheid dat de patiënt in de periode waarin zij nog wel in staat was tot het uiten van een hierop betrekking hebbende wil – welke periode volgens de vaststellingen waarvan het CTG is uitgegaan eindigde ‘in de loop van 2015’,

dus geruime tijd voor het moment van opname – geen verzoek tot levensbeëindiging heeft gedaan. Dat de patiënt geen eerder verzoek heeft gedaan dat betrekking had op de periode vóórdat zij moest worden opgenomen, maakt immers de aanwijzing van het moment van opname als het moment met ingang waarvan de patiënt in haar schriftelijke verklaring om levensbeëindiging verzoekt, niet dubbelzinnig of onduidelijk.

De op het voorgaande betrekking hebbende klachten slagen.

Beslissing

De Hoge Raad vernietigt in het belang van de wet de bestreden beslissing.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 21-04-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:713

Zaaknummer: 19/05016

Rechters: W.A.M. van Schendel, V. van den Brink, E.S.G.N.A.I. van de Griend, M.J. Borgers en C.H. Sieburgh

Wetsartikelen: 293 Sr en 2 Wtl